

SAVONIA

- OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

LAITETAAX DRAAMAX!

Draamallinen työmenetelmä nuorten elämänhallintaa edistämässä

TEKIJÄ/T: Päivi Pietikäinen
Satu Silén
Emilia Väisänen

Koulutusala Sosiaali-, terveystyö- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Päivi Pietikäinen, Satu Silén ja Emilia Väisänen	
Työn nimi Laitetaax Draamax! Draamallinen työmenetelmä nuorten elämänhallintaa edistämässä	
Päiväys	2.10.2015
Sivumäärä/Liitteet	78/9
Ohjaajat Tuula Niskanen & Anne Walden	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Iisalmen kaupungin nuorisopalvelut/Vapaa-aikapalvelukeskus	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä kehitettiin uusi työmenetelmä Iisalmen kaupungin nuorisopalveluille. Opintoihin liittyvissä harjoittelussa ja projektiopinnoissa keskusteltiin sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Keskusteluissa nousi esille huoli nuorten elämänhallintataitojen puutteellisuudesta. Näistä lähtökohdista kehitettiin draamallinen työmenetelmä, jossa näytelmien avulla keskustellaan nuorten kanssa heidän elämänsä vaikuttavista valinnoista. Tarkoituksena on saada nuoret ajattelemaan itse omia vaihtoehtojaan ja siten osallistamaan itsensä omaan elämäänsä vaikuttaviin päätöksiin. Pääasiallisena kohderyhmänä ovat yläkouluikäiset ja erityisesti yhdeksäsluokkalaiset nuoret.</p> <p>Työn teoriapohjan muodostivat nuoruuden kehitystehtävät, draamakasvatus ja osallisuus. Nuoruuden kehitystehtäviä tarkasteltiin muiden muassa Havinghurstin ja Piaget'n teorioihin tukeutuen. Draamakasvatuksen pohjana käytettiin lehtori Hannu Heikkisen tuotantoa. Draamakasvatuksen työmuodoista tutustuttiin TIE- ja Forum-teattereihin, joista löydettiin yhtäläisyyksiä niin opinnäytetyöhön kuin työmenetelmäänkin. Osallisuudesta löydettiin useita lähteitä, joista koottiin yhtenevä kokonaisuus.</p> <p>Elämänhallinta-käsitteen rajauksen jälkeen päädyttiin luomaan kolme näytelmää, joissa nuoret näyttelevät rooleja. Näytelmät eivät vaadi harjoittelua etukäteen, vaan ohjaaja lukee näyttelijöille heidän tehtävänsä, ja nuoret toimivat ohjeiden mukaan. Tätä varten luotiin myös ohjaajan ohje, joka selventää ohjaajan roolia. Näytelmissä tehdään valintoja, joiden mukaan näytelmä etenee. Valinnat tekevät katsojat, jotka näin ollen pääsevät osalliseksi näytelmään. Työmenetelmän avulla nuoret saavat valita turvallisessa kontekstissa väärin ja tällä tavoin pääsevät pohtimaan valintojensa seurauksia. Tärkeintä ei ole näytelmän onnistuminen, vaan luontevan keskustelun syntyminen pohdintakysymysten avulla näytelmän jälkeen.</p> <p>Työmenetelmän kehitysprosessia kuvattiin Jämsä-Mannisen kehittämän tuotekehitysprosessin avulla, johon kuuluu: kehittämistarpeen tunnistaminen, ideavaihe, luonnostelu, kehittäminen ja viimeistely. Opinnäytetyön lopputuloksena on pakkaus, joka sisältää kolme erilaista näytelmää, pohdintakysymykset, ohjaajan ohjeen sekä valintakortit. Iisalmen kaupungin nuorisopalvelut voivat hyödyntää työmenetelmää eri tilanteissa ja erilaisten ryhmien kanssa. Samalla mallilla on mahdollista kehittää näytelmiä useista erilaisista aiheista riippuen nuorten omista tarpeista.</p> <p>Kotibileet-näytelmän toimivuutta kokeiltiin kaksi kertaa, projektiopinnoissa asuntolakurssilla ja Juhani Ahon koulun JOPO-ryhmän kanssa. Toisella kokeilukerralla palautetta kerättiin havainnointilomakkeella, palautelomakkeella ja LINKKI-koulunuorisohjaajan haastattelulla. Palaute oli positiivista, mutta esiin tuli muutamia pieniä kehittämisideoita kuten näytelmien kohtauksien laajentaminen. Kehittämisideat otettiin huomioon työssä, ja näytelmiä muokattiin. Työmenetelmän ideaa voisi kehittää eteenpäin esimerkiksi nuorten kanssa käytettäväksi tietokonepeliksi. Työmenetelmää voisi myös markkinoida laajemmin yläkouluille erityisesti koulusosionomin tai koulukuraattorin käyttöön.</p>	
Avainsanat nuoruuden kehitystehtävät, elämänhallinta, draamakasvatus, osallisuus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Päivi Pietikäinen, Satu Silén and Emilia Väisänen			
Title of Thesis Let's have some drama! Dramatic working method contributing to adolescents' life management skills			
Date	2.10.2015	Pages/Appendices	78/9
Supervisor(s) Tuula Niskanen & Anne Walden			
Client Organisation /Partners The adolescent services of the free time centre of Iisalmi			
<p>Abstract</p> <p>In this thesis a new working method was developed for the adolescent services of the free time centre of Iisalmi. Conversations with social work professionals were held during practical trainings and during the projects which were part of studies. They brought up adolescent's lack of life management skills. From this starting point a dramatic working method was generated where adolescents' manners of living can be processed. The aim is to get youngsters to think about their own choices and by that to involve them to the decisions which affect their lives. The main target group is secondary school adolescents and especially adolescents that study 9th grade of Finnish comprehensive school system.</p> <p>Developmental tasks in adolescence, theatre in education and social engagement were used as a theoretical base of the thesis. Among other things Havighurst's and Piaget's theories were utilized for evaluating developmental tasks. The basis of the drama education was formed by using lecturer Hannu Heikkinen's production. When examining the working forms of drama education we found out that the thesis and the working method had similarities compared to the 'TIE' and the 'Forum' theatres. As for the social engagement section, it was compiled from different sources.</p> <p>After defining the concept of life management, three plays were created where youngsters act given roles. Need for practicing in advance is not required because the leader reads the actors their roles when the play goes on. Therefore instructions for the leader were created which will clarify the leader's role. Decisions are made and the play goes on. Viewers will make the decisions and by that they are involved in the play. It is important that adolescents can choose wrong in a safe context and therefore think about the consequences of their choices. Instead of a successful play, it is more important to have conversations after the play when all the choices are discussed through.</p> <p>The development process of the working method was described by Jämsä-Manninen's development process steps. They include recognizing the need for improvement, idea stage, drafting, development and finishing. As an outcome of the thesis, a package was created which includes three different plays, leader's instructions, questions and choicecards. With this package, the adolescent services of the free time centre of Iisalmi can use the working method in different situations and with different groups. By this same concept it is easy to create new plays about different subjects depending on the adolescents' needs.</p> <p>The houseparty-play was experimented two times, in a study project and in the so called JOPO-group in Juhani Aho school. During the second experiment, feedback was collected by means of observation forms, feedback forms and interviewing the LINKKI-school youth worker. The feedback was positive and a few improvement suggestions came up which were taken into account, e.g. expanding the scenes of the play. This concept could also be developed further into a computer game version. The working method is suitable to be marketed to secondary schools and especially to the school welfare officer.</p>			
<p>Keywords developmental tasks in adolescence, life management, drama education, social engagement</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	
ABSTRACT	
1 JOHDANTO	7
2 IISALMEN KAUPUNGIN NUORISOPALVELUT	9
3 NUORUUDEN KEHITYSTEHTÄVÄT	12
4 DRAAMAKASVATUS ELÄMÄNHALLINNAN TUKENA	15
4.1 Draamakasvatuksen genret	16
4.1.1 Forum-teatteri	16
4.1.2 TIE-työpajateatteri	17
4.2 Draamakasvatuksen tavoitteet ja merkitykset	18
4.3 Draamakasvatuksen vaikutus itsetuntoon	20
5 OSALLISUUS TÄRKEÄNÄ OSANA NUORTEN ELÄMÄNHALLINNASSA	22
5.1 Sosiokulttuurinen innostaminen nuorten osallistamisessa	23
5.2 Kulttuurinen nuorisotyö aktivoi nuoria	24
6 TUOTEKEHITYKSEN VAIHEET DRAAMALLISEN TYÖMENETELMÄN KEHITYKSESSÄ	25
6.1 Kehittämistarpeen tunnistaminen	26
6.2 Draamallisen työmenetelmän ideavaihe	26
6.3 Draamallisen työmenetelmän luonnostelu	26
6.4 Draamallisen työmenetelmän kehittäminen	27
6.4.1 Kotibileet-näytelmä	29
6.4.2 Pelaaminen-näytelmä	31
6.4.3 Rahankäyttö-näytelmä	32
6.4.4 Ohjaajan ohje	34
6.4.5 Ensimmäinen kokeilu	36
6.4.6 Toinen kokeilu	36
6.5 Draamallisen työmenetelmän viimeistely	38
7 TYÖMENETELMÄSTÄ SAATU PALAUTE JA EETTISYYS	40
7.1 Ensimmäisen kokeilun palaute	40
7.2 Toisen kokeilun palaute	40
7.2.1 Palautelomakkeen analysointi	41

7.2.2	LINKKI-koulunuriso-ohjaajan palaute	42
7.2.3	Havainnointilomakkeen analysointi	42
7.3	Eettisyys ja luotettavuus	44
8	POHDINTA	46
	LÄHTEET.....	49
	LIITTEET	54
	Liite 1: Kotibileet-näytelmä.....	54
	Liite 2: Pelaaminen-näytelmä	59
	Liite 3: Rahankäyttö-näytelmä.....	65
	Liite 4: Ohjaajan ohje.....	71
	Liite 5: Tuote.....	73
	Liite 6: Palautelomake	74
	Liite 7: Palautteen taulukointi	75
	Liite 8: Havainnointilomake	76
	Liite 9: Havainnointilomakkeen analysointi	77

1 JOHDANTO

Osalla nuorista elämänhallinnan taidot ovat heikot. Tämä tuli esille eri yhteyksissä, kun suoritimme opiskeluun kuuluvia harjoitteluita ja projektiopintoja. Alalla työskentelevät ammattilaiset olivat huolissaan muun muassa nuorten vääristyneestä vuorokausi-rytmistä. Osa nuorista valvoo pitkälle yöhön ja sen seurauksena on usein myöhästyminen koulusta. Pitkään jatkuneena valvominen voi aiheuttaa jopa kroonista väsymistä ja pahimmillaan myös masennusta. Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen tilaaman kouluterveyskyselyn mukaan 30 prosenttia 8.–9.-luokkalaisista nuorista nukkuu alle kahdeksan tuntia vuorokaudessa (THL 2013).

Nuorten vapaa-aika menee usein tietokone- tai konsolipelejä pelatessa tai Internetissä keskustellessa. Vanhempien on hankala valvoa nuorten Internetin käyttöä, sillä nuoret ovat sosiaalisessa kanssakäymisessä keskenään älypuhelimillaan. Vanhemmat voivat luulla, että nuori on jo nukkumassa, kun huoneesta ei kuulu mitään. Todellisuudessa nuori juttelee Internetissä ystävilleen.

Nuorten kannabiskokeilut ovat lisääntyneet. Kouluterveyskyselyn mukaan yhdeksän prosenttia 8.–9.-luokkalaisista on kokeillut laittomia huumeita. Tupakointi ja humalahakuinen juominen on vähentynyt vuodesta 2004 lähtien, mutta edelleen 12–13 prosenttia 8.–9.-luokkalaisista nuorista tupakoi päivittäin tai juo itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa. (THL 2013.) Nämä tutkimustulokset kertovat, että aihe on ajankohtainen edelleen nuorten keskuudessa.

Myös pikavipit ja niistä aiheutuvat kustannukset aiheuttavat nykyään ongelmia nuorten elämään. Yllättävän yleistä on, että pian täysi-ikäiseksi tultuaan nuori on taloudellisissa vaikeuksissa, koska häneltä puuttuu ymmärtämys pikavippien koroista ja elämisen kustannuksista. Taloudellisten asioiden hallinta puuttuu osalta nuorista kokonaan. Näistä asioista keskustelimme Iisalmen kaupungin velkaneuvoja Seija Grönforsin kanssa.

Opinnäytetyönä kehitimme työmenetelmän, jonka avulla keskustellaan nuorten kanssa luontevasti nuoruuden kipukohdista sekä aktivoidaan nuoria ajattelemaan itse omia valintojaan ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Kohderyhmänä ovat yläkouluikäiset ja erityisesti yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Kirjoitimme kolme näytelmää, jotka voidaan toteuttaa nopeasti lähes minkälaisessa tilassa tahansa. Niissä käsitellään nuorten elämään vaikuttavia asioita. Näytelmässä olleista teemoista keskustellaan näytelmän jälkeen pohdintakysymysten avulla. Näytelmät pohjaavat löysästi draamakasvatuk-

sen työmuotoihin Forum-teatteriin ja TIE-menetelmään. Toimeksiantajana toimi Iisalmen kaupungin nuorisopalvelut.

2 IISALMEN KAUPUNGIN NUORISOPALVELUT

Aihe opinnäytetyöhömmme nousi harjoittelujaksolla Iisalmen nuorisopalveluissa. Keskusteluissa sosiaalialan ammattilaisten kanssa tuli esille suuri huoli nuorten elämähallintataitojen puutteellisuudesta. Harjoittelujakson jälkeen keskustelimme kohtaamistamme nuoruuteen liittyvistä ajankohtaisista ilmiöistä ja koska kaikkia meitä kiinnosti työ nuorten parissa, lähdimme työstämään ajatusta uuden työmenetelmän luomisesta nuorisopalveluiden käyttöön.

Nuorisotyöllä on käytössä HUPIA- ja Kasva Aikuiseksi -radat, joissa käsitellään nuorten kanssa päihteitä ja seksuaalisuutta. Nämä radat vaativat varsin suuren tilan ja ovat hankalasti siirrettävissä paikasta toiseen. Nuorisopalvelut toivoivat helpommin siirrettävää peliä, rataa, luentosarjaa tai jotain muuta vastaavaa tuotetta elämähallinnasta, jota he voisivat hyödyntää työssään nuorten parissa. Niin aloimme ideoida mielenkiintoista tuotetta, jota on helppo liikutella ja koota minne tahansa.

Nuorisopalvelut ovat kunnan järjestämä palvelu nuorille. Nuorisotyö pohjautuu nuorisolakiin (2006, 7§), joka velvoittaa kunnat järjestämään nuorille muun muassa harrastusmahdollisuuksia, toimitiloja ja tieto- ja neuvontapalveluita. Iisalmen kaupungin nuorisopalveluiden perustehtävänä on pyrkiä aktivoimaan nuoria ja tarjota heille mielekästä toimintaa.

Iisalmen kaupunki haluaa saada nuorten äänet kuuluviin ja yhtenä keinona siihen on Nuortenideat.fi maksuton palvelu. Se on osa oikeusministeriön demokratiapalveluita. Nuortenideat.fi-palvelun ideana on, että nuori voi kirjoittaa, kannattaa ideoita, kommentoida ja viedä niitä eteenpäin käsittelyyn. Vaikuttamispalvelun kautta nuoret voivat saada mielipiteensä kuuluviin. Palvelua voivat käyttää useat eri toimijat kuten kunnat, järjestöt, oppilaitokset ja nuorten vaikuttajaryhmät. (Iisalmen kaupungin Nuorisopalveluiden www-sivu.)

Iisalmen kaupungin nuorisopalvelut ovat myös Savon nuorten yhteisessä portaalissa Po1nt.fi:ssä. Sieltä löytyvät ajankohtaiset tapahtumat ja uutiset 19 eri kunnan alueelta. Nuoret voivat kysyä siellä mieltään askarruttavia kysymyksiä ja siellä on myös varsin kattavasti tietoa perusasioista, mitä nuoren tarvitsee tietää tai mistä löytää lisätietoa esimerkiksi asumisesta, opiskelusta tai vaikka harrastamisesta. Sivulla on myös ohjeita miten nuoret voivat päästä vaikuttamaan heihin vaikuttaviin päätöksiin. Sivuilta löytyy myös tarkemmat tiedot muun muassa nuorisovaltuustoista ja oppilaskunnista. (Po1nt.fi Nuorten portaalin www-sivu.)

Lisäksi lisälmissä toimii nuorisoneuvosto INN, jonka tarkoituksena on ajaa nuoren etuja. He pyrkivät kehittämään nuorten oloja ja ajanviettomahdollisuuksia. INN on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Nuorille on tällä hetkellä tarjolla kaksi koontumispaikkaa; nuorisotalo keskustassa, nuorisotupa Kangaslammilla. (Iisalmen kaupungin Nuorisopalveluiden [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Nuorisopalvelut jalkautuvat nuorten pariin monella eri tavalla. Nuorisopalvelut järjestävät molemmilla yläkouluilla välituntitoimintaa ja he käyvät säännöllisesti myös toisen asteen opiskelupaikoissa. Lisäksi nuorisopalvelut järjestää erilaisia työpajoja, joissa nuoret voivat tutustua esimerkiksi kädentaitoihin, valokuvaukseen, erä- ja urheilutoimintaan. (Po1nt.fi Nuorten portaalin [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Vuosittain nuorisopalvelut kokoavat nuorisotalon tiloihin HUPIA- ja Kasva Aikuiseksi -radat. HUPIA-rata antaa yläkouluikäisille päihdekasvatusta hausalla tavalla ja muun muassa kännilaseilla tuntee konkreettisesti miten alkoholi vaikuttaa hahmotuskykyyn. Kasva Aikuiseksi -rata on suunnattu myös yläkouluikäisille ja siinä pohditaan seksuaalisuutta monesta eri näkökulmasta. (Po1nt.fi Nuorten portaalin [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Nuorisopalvelut ovat mukana nuorten työllistymisen järjestämisessä. Nuorisotalolla on kesätyöinfo, jossa 16–24-vuotias nuori voi saada ohjausta kaupungin tukemien kesätyöpaikkojen hakuun. Twist-toiminnassa puolestaan opetellaan työelämän pelisääntöjä käytännössä. Toimintaan työllistyvät nuoret ovat 7–8-luokkalaisia. Nuoret työskentelevät ryhmissä ohjaajan opastamana. Työtehtävät ovat monipuolisia; muun muassa pieniä maalaustehtäviä, silittämistä, kädentaitoja ja kehitysvammatyötä. (Po1nt.fi Nuorten portaalin [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Yhtenä toimintamuotona nuorisotyössä on myös koulunuorisotyössä toimiva LINKKI-hanke. Sen rahoittaa Opetus- ja kulttuuriministeriö, ELY-keskus ja Iisalmen Kaupungin nuorisopalvelut. Sen tavoitteena on lisätä nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia ja siten pyrkiä ehkäisemään yläkouluikäisten nuorten syrjäytymistä. Tarkoituksena on kouluviihtyvyyden parantaminen muun muassa remontoimalla taukotiiloja kouluille ja järjestämällä välituntitoimintaa. Lisäksi tavoitteena on nuorten kuulemisen ja yhdenvertaisuuden lisääminen. Hankkeessa työskentelee koulunuorisohjaaja, joka työskentelee yläkoululla sekä nuorisotiloilla. (Iisalmen kaupungin Nuorisopalveluiden [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Koulunuorisohjaajan työnkuvaan kuuluu muun muassa tukioppilaiden kouluttaminen, yksilö- ja ryhmäohjaus kohdennetusti eri luokille ja osallisuutta lisäävien tempausten järjestäminen. Ohjaaja toimii välittäjänä nuorten ja päättäjien välillä. Koulunu-

riso-ohjaaja on myös verkostoitunut muun muassa vapaa-aika- ja sivistystoimen sekä muiden hallintokuntien ja toimijoiden kanssa. Lisäksi hän on tiiviissä yhteistyössä luokanvalvojien, nuorisotyöntekijöiden ja koulukuraattoreiden kanssa. (Iisalmen kaupungin Nuorisopalveluiden [www-sivu](#).)

3 NUORUUDEN KEHITYSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyönämme kehitetty draamallinen työmenetelmä pohjautuu nuoruuden kehitystehtäviin ja pyrki osaltaan vastaamaan niihin haasteisiin. Kohderyhmänämme ovat yläkouluikäiset, tarkemmin yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Havighurstin kehitysteorian mukaan nuoruuden kehitystehtävinä on sukupuoli-identiteetin omaksuminen ja suhteiden luominen toiseen sukupuoleen, koulutuksen hankkiminen ja valmistautuminen työelämään, valmistautuminen perhe-elämään ja ideologian omaksuminen (Nurmi ym. 2009, 131).

Nuoruuden päämääränä on saavuttaa autonomia. Autonomian saavuttaaksen nuoren on irrottauduttava vanhemmista ja löydettävä vanhemmat uudelleen aikuisella tasolla. Kasvun ja kehityksen aikana nuoren on turvaututtava ikätovereiden apuun vanhempien sijasta. Toisaalta nuoren on jäsennettävä puberteetin johdosta muuttunut ruumiinkuva, seksuaalisuus ja seksuaalinen identiteettinsä. (Aalberg & Siimes 1999, 55–56.)

Kohderyhmämme yläkouluikäiset nuoret ovat iältään 13–16-vuotiaita, joten tämä ikäryhmä sijoittuu sekä varhaisnuoruuteen että varsinaiseen nuoruuteen. Varhaisnuoruutta leimaa ristiriitaisuus; nuori haluaa irti vanhemmistaan, mutta eriytymisen tarve herättää halun palata riippuvuuteen. Nuori tarvitsee kiistoja itsenäistyäkseen; vanhempien sääntöjä ja määräyksiä kyseenalaistetaan. Nuori korostaa yksilöllisyyttä etsimällä oman kaveripiirin, jättämällä kertomatta asioita ja salaamalla omia ajatuksiaan. Nuoren on vaikeaa sietää ja ymmärtää tunteitaan ja yllykkeitään, joten hän tarvitsee tuekseen perheen ulkopuolisia aikuisia ja toisia nuoria. (Aalberg & Siimes 1999, 56–57.)

Peruskoulun päätösvaiheessa varhaisnuori alkaa siirtyä varsinaiseen nuoruusikään ja monet varhaisnuoruuteen liittyvät kehitystehtävät on jo osittain ratkaistu. Nuori on luopunut mustavalkoisesta asenteestaan ja samastuminen vanhempiin, muihin aikuisiin ja ikätovereihin kiinteyttää nuoren persoonallisuutta. Varsinaisessa nuoruudessa seksuaalisuuden kehitys on keskeistä. Yllykepaineen helpottuessa nuori muuttuu energiseksi ja aktiiviseksi. Nuoresta tulee kantaa ottava, aktiivinen, kykyjään etsivä ja käyttävä nuori. (Aalberg & Siimes 1999, 57–58.)

Nuoruudessa ajattelutaidot kehittyvät ja nuori kykenee abstraktiin, yleisellä tasolla tapahtuvaan ja tulevaisuuteen suuntautuvaan ajatteluun. Nuori alkaa rakentaa maailmankuvaa ja ideologiaa ja suunnittelu- ja päätöksentekotaidot lisääntyvät. Ajattelun kehityksen myötä myös moraalit ja sen periaatteet kehittyvät, nuori alkaa ymmärtää

toisen ihmisen näkökulman. Nuori alkaa hahmottaa ympäröivää maailmaa ja omaa tulevaisuuttaan. (Aalberg & Siimes 1999, 58–59.)

Nuoruudessa kehitty taito käyttää ja ymmärtää loogisia ja abstrakteja ajatuskuvioita, kuten matemaattisia, filosofisia ja teoreettisia ongelmia. Jean Piaget'n teorian mukaan nuori on formaalisten operatioiden vaiheessa, jolloin yksilö alkaa elää ja toimia käsitteiden kautta. Lapsuuden ja nuoruuden välimaastossa lapsi oppii sanan varsinaisessa mielessä ajattelemaan, sillä hän siirtyy formaaliseen, abstraktiin ajatteluun. Yläkouluiäkäinen pystyy ajattelemaan abstraktisia asioita, suhteuttamaan ne toisiin käsitteisiin ja ajatuskulkuihin. (Dunderfelt 2011, 84–87.)

Näin tietoisuuden laajenemisen ja kehittymisen myötä ajatukset suuntautuvat kohti totuuden, kauneuden ja oikeamielisyyden ihanteita. Nuoruusiälle tyypillistä on ihanteiden eli ideaalien syntyminen. Ne ovat ulkoisia kohteita, esimerkiksi poptähtiä, näyttelijöitä, sankareita tai historiallisia henkilöitä. Nuori haluaa toteuttaa ihanteitaan ja näin ollen tulee asettaneeksi itselleen vaatimuksia. Näitä tavoitteitaan kohti pyrkiesään nuori elää itsetutkiskelun ja filosofoinnin aikaa. Nuoren psyykinen maailma käy läpi rakenteellisen ja toiminnallisen muutoksen, sillä nuori etsii minäkuvaansa ja maailmankuvaansa. (Dunderfelt 2011, 87–88.)

Myös seksuaalisuuden kehitys tuo uusia hämmentäviä asioita nuoren elämään. Nuori kohtaa moraalisia hyvän ja pahan kysymyksiä, esimerkiksi ihmissuhteiden aitoudesta ja oikeudesta, uskollisuudesta ja homoseksuaalisuudesta. Nämä ajatukset pyrkivät tuomaan selkeyttä, jäsentämään ja syventämään tietoisuutta omasta itsestä, mutta samalla syvältä sisältä nousevat halun ja seksuaalisuuden yllykkeet horjuttavat nuoren maailmaa. Nuoren ristiriidat ulkomaailman kanssa, yksilöllisten tarpeiden herääminen ja kokemus omasta ainutlaatuisuudesta, jota muut eivät ymmärrä, saavat nuoren kokemaan yksinäisyyttä. (Dunderfelt 2011, 88–90.)

Vygotskin (1978) teorian mukaan nuoren kehitys etenee vuorovaikutuksellisena prosessina. Se on jatkuvaa muutosta jo saavutetulta kykyjen tasolta kohti tasoa, jossa ihminen on yksinään epävarma, mutta voi onnistua toisten avulla. Tätä kutsutaan lähikehityksen vyöhykkeeksi. Nuori kasvaa lähikehityksen vyöhykkeelle, kun hän saa toisen ihmisen avustamana osallistua johonkin sellaiseen toimintaan, johon hän ei vielä yksin pystyisi. (Nurmi & Rantala 2011, 14–17.)

Opinnäytetyössämme tätä voi kokea draaman keinoin. Näytelmissä käsitellään vaikeita nuoruuteen ja kasvuun kuuluvia asioita. Lopuksi ratkaisuista keskustellaan ja

pyritään yhdessä pohtimaan oikeita toimintatapoja. Näin nuori voi turvallisesti opetella ja pohtia erilaisia ratkaisumalleja esimerkiksi päihteistä kieltäytymiseen.

4 DRAAMAKASVATUS ELÄMÄNHALLINNAN TUKENA

Draamakasvatus on laaja termi, jolla on monia merkityksiä ja toimintamuotoja. Teoriakirjallisuutta tutkittaessa draamakasvatus on suunnattu koulumaailmaan nuorten ja lasten pariin. Teoriatietoa löytyy runsaasti, mutta opinnäytetyöhön valittiin mielestämme tärkeimmät teemat, jotka liittyvät luotuihin näytelmiin. Draamakasvatuksen käsitteen avaamiseen käytetään paljon draamakasvatuksen lehtori Hannu Heikkisen teoksia. Siitä, mitä draamakasvatus tarkalleen on tai mitä sillä tarkoitetaan, ei olla yksimielisiä. Draamakasvatus näyttäytyy aina monena ja tekijöidensä näköisenä. (Heikkinen 2004, 19.)

Draama tapahtuu esittäen, sillä voidaan tarkoittaa merkityksien syntymistä ja jakamista ja se on kokemuksellinen prosessi. Siinä on teatterin peruselementtejä kuten roolit, tila ja aika, symboleita, ristiriitoja ja metaforia. Draamakasvatuksessa ikään kuin kuljetaan draaman eri tiloissa. Kyse on esittämisestä, draaman luomisesta, kirjoittamisesta ja osallistumisesta draamaan, mutta samalla kyse on kasvatuksesta. Draamakasvatuksessa on aina kyse jostakin ilmiöstä, ongelmasta tai asiasta, joka on tarkoitus käsitellä draaman kautta tai avulla. (Karkkulainen 2011, 13–14.)

Draaman eri metodeilla tavoitellaan ammattikasvatuksessa esimerkiksi vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja, itsetuntemusta, itseilmaisun kehittymistä, voimaantumista ja sosiokulttuurista innostamista. Draamatyöskentely oppimisessa on taiteen ja kasvatuksen risteyskohta, jossa kasvatusta kohtaa taiteen. (Karkkulainen 2011, 19–25.) Draamakasvatuksessa liittyvät siis yhteen teatteri ja draama sekä kasvatusta.

Teatteri-ilmaisun ohjaaja Elina Mikkola (2013) on tehnyt opinnäytetyön aiheesta *Ääneni kuuluu! Draamakasvatuksen mahdollisuudet kouluyhteisössä*. Draamakasvatuksen määrittelystä hän kertoo, että draamakasvatusta on yrittänyt määrittää monet tutkijat käyttäen lukuisia sisällön määritelmiä ja monipuolista termistöä, esimerkiksi draamapedagogiikka, ilmaisutaito ja teatterikasvatus. Kuten Heikkinenkin aiemmin toteaa, sen sisältöä on ollut erittäin vaikeaa yksiselitteisesti pukea sanoiksi. Mikkolan mukaan draamakasvatuksen merkityksen määrittelyä hankaloittavat eri kokemukset, jotka perustuvat yksilöiden yhteisöllisessä prosessissa koottuun tietoon. (Mikkola 2013, 26.)

Heikkinen (2004) kuitenkin kuvailee draamakasvatuksen käsitteen yksinkertaisuudessaan koostuvan sen eri genreistä eli työmuodoista sekä teatteritoiminnasta koulussa, jolloin toiminta on laajempaa kuin esimerkiksi teatterikasvatuksessa tai draamapedagogiikassa (Heikkinen 2004, 19–20). Draamakasvatuksesta puhuttaessa tar-

koitetaan sen merkitystä nuorten osallisuuden ja innostamisen tukemiseen ja avuksi nuorten elämänhallintaan liittyvissä asioissa, joita käydään läpi draamallisen työmenetelmän avulla. Draamakasvatus tukee opinnäytetyötämme hyvin, sillä siinä on samanlaisia elementtejä ja aatteita. Seuraavissa luvuissa kerrotaan draamakasvatuksen sisällöstä ja sen merkityksestä.

4.1 Draamakasvatuksen genret

Heikkinen tarkoittaa termillä draamakasvatus teatteria ja draamaa. Draamakasvatusta tehdään erilaisissa oppimisympäristöissä ja joka sisältää sekä osallistavan, esittävän sekä soveltavan draaman genret. (Heikkinen 2004, 19.) Heikkisen (2004, 31) mukaan draamakasvatuksen genrejä eli työmuotoja ovat muun muassa näytelmän tekeminen, teatterissa käynti, improvisaatio, työpajateatteri eli TIE (englanniksi theatre in education), teatterin ja draaman historian opiskelu ja Forum-teatteri.

Avaamme seuraavaksi työmuodot Forum-teatteri ja TIE- työpajateatteri. Ne ovat samankaltaisia omien näytelmiemme kanssa. Molemmissa työmuodoissa yleisöä osallistetaan vaikuttamaan näytelmän etenemiseen.

4.1.1 Forum-teatteri

Forum-teatteri on osallistava työmuoto. Forum-teatterissa esiintyvä ryhmä valmistee näytelmän tai kohtauksen etukäteen, jonka he esittävät sen muille ryhmän jäsenille. Olennaista Forum-teatterissa on se, että näytelmään tai kohtaukseen on tarkoituksella tehty jokin ongelma, esimerkiksi huonosti kohdeltu päähenkilö tai jokin konflikti. Kohtauksessa tai näytelmässä nousee esille päähenkilön ongelma ja toisten ihmisten vaikutus kyseiseen ongelmaan. (Toivanen 2007, 172.)

Ensimmäisen näytöksen jälkeen tarkoituksena on näytellä näytelmä uudestaan ja yleisön tehtävänä on vaikuttaa esityksen tapahtumiin. Tällä kertaa yleisö voi keskeyttää näytelmän huutamalla ”seis”, kun päähenkilöllä uskotaan olevan mahdollisuus vaikuttaa huonoon tilanteeseen. Pysäytetystä tilanteesta keskustellaan yhdessä ja yleisö antaa korjaavia ehdotuksia kohtauksen näyttelemiseen uudelleen toisella tavalla. Esityksen jälkeen yksi ryhmän jäsenistä, niin kutsuttu ”jokeri”, kysyy yleisöltä, olivatko he päähenkilön tekemiin valintoihin tyytyväisiä. Vastaus on todennäköisesti kielteinen, jolloin yksi katsoja voi halutessaan ottaa päähenkilön paikan lavalla ja näytellä kohtauksen uudelleen. Näin monet ”katsoja-näyttelijät” voivat halutessaan kokeilla erilaisia ratkaisuja tilanteeseen. (Toivanen 2007, 172.)

Forum-teatterin kehittäjänä toimii brasilialainen Augusto Boal. Aluksi Boal kutsui Forum-teatteria sorrettujen teatteriksi, mutta se kehittyi hänen havaintonsa perusteella niin kutsutusta ”katsoja-näyttelijästä”: Boal havaitsi, että roolisuojuksen ja draamallisen fiktion kautta katsojasta voi tulla katsoja-näyttelijä, joka ei ainoastaan anna ohjeita näyttelijöille, vaan ottaa näytelmässä sorretun roolin ja pyrkii vaikuttamaan tilanteeseen draaman maailman sisällä näyttelemällä kohtauksen uudelleen. Forum-teatterissa oleellista on luoda tilanteita, joiden kautta erilaisia sortotilanteita peilataan ja tilanteille pyritään löytämään erilaisia ratkaisuja sorretun näkökulmasta. (Heikkinen 2004, 36.)

Forum-teatterissa korostetaan erilaisten valintojen ja ratkaisujen vaikutusta asioihin. Samoin opinnäytetyönämme kehittämässämme draamallisessa työmenetelmässä pohditaan valintojen vaikutusta päähenkilön elämään. Sen vuoksi näytelmissämme voidaan vaikuttaa eri kohtauksiin ja seurata sen vaikutuksia päähenkilöön ja muihin ihmisiin näytelmissä. Tarkoituksena ei ole löytää oikeita vastauksia, vaan Forum-teatteri opinnäytetyömme tavoin ohjaa oikeiden kysymysten äärelle. Siksi se on hyvä työmuoto kasvatuksellisia teemoja käsiteltäessä.

4.1.2 TIE-työpajateatteri

TIE-työpajateatteri on myös osallistavan teatterin genre. Theatre in education, josta käytetään nimityksiä TIE-työpajateatteri, teatteri opetuksessa tai työpajateatteri sai alkunsa Englannissa ja kehittyi, kun alkoi syntyä yhteistyötä teatterin ja koulujen välillä. Forum-teatterin tavoin työpajateatterissa on keskeistä jonkin teeman, idean tai vaikean asian tutkiminen ja sen näkyväksi tekeminen. Esitys tehdään jossain kasvatuskontekstissa. (Heikkinen 2005, 80.) Työpajateatterissa käytetään teatteria oppimisen ja opetuksen välineenä. Teatteriryhmä esittää pienen näytelmän, jota esityksen jälkeen tutkitaan ja pohditaan yhdessä näytelmästä keskustellen ja tutkitaan heränneitä tunteita ja ajatuksia. (YLÖS-hankkeen [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

Anthony Jackson ja Chris Vine kuvailevat kirjassaan *Learning through theatre—the changing face of theatre in education* työpajateatteria siten, että pääasiallisesti TIE pyrkii valjastamaan mielikuvituksen potentiaalin teatterista koulutukseen. Tavoitteena on tarjota erittäin kiehtovaa, haastavaa ja usein provosoivaa kokemusta nuorille. Työpajateatteria ollaan tarjoamassa kasvavassa määrin myös aikuisille. (Jackson & Vine 2013, 5.)

Katsojan asema ja paikka TIE-kokonaisuudessa on monipuolinen ja vaihteleva, ehkä jopa monipuolisin verrattaen muihin osallistavan teatterin genreihin. Tavoitteena on

kahdensuuntainen prosessi, jossa katsojat voivat näytelmän esittäjien tavoin myös vaikuttaa esityksen muotoutumiseen tekijöinä ja kokijoina, eikä vain istua passiivisena tulkitsemassa näkemäänsä. Yleisölle pitää antaa mahdollisuus vaikuttaa esityksen kulkuun, sillä kyse on katsojan kokeman ja luoman vuorovaikutuksen tutkiskelusta suhteessa esitysmaailmaan sekä esitykseen vaikuttamisesta. (Heikkinen & Viirret 2003, 19.)

TIE-työpajateatteri on samaa genreä Forum-teatterin kanssa, ja niissä on paljon samankaltaisuuksia. Kyseiset genret kuitenkin eroavat hieman toisistaan. Heikkisen mukaan työpajateatterin tunnistaa siitä, että siinä on noin neljä vaihetta: teeman avaus, lämmittely yleisön kanssa, pienen näytelmän katsominen ja yhdessä työskentely, jossa näytelmän avulla työstetään niitä teemoja, joita näytelmässä esiintyi. Forum-teatterissa taas pyritään luomaan sortotilanteita ja löytämään niille eri ratkaisuja näyttelemällä näytelmää useita kertoja. Myös katsojat voivat osallistua näyttelemiseen missä vaiheessa näytelmää tahansa, jos kokevat sen vaikuttavan päähenkilön tilanteeseen. Samat peruselementit löytyvät kuitenkin molemmista genreistä. (Heikkinen 2005, 80.) Opinnäytetyömme on saanut vaikutteita molemmista työtavoista ja muistuttaa löyhästi molempia, ja siksi koimme niiden avaamisen tärkeäksi. Kyseiset genret tukevat draamallisen työmenetelmän tavoitteita.

4.2 Draamakasvatuksen tavoitteet ja merkitykset

Hannu Heikkinen hahmottaa väitöskirjassaan (2002) draamakasvatuksen olemusta ”vakavan leikillisyyden” tiedostamisen kautta. Ymmärrämme vakavan leikillisyyden tarkoittavan draamakasvatusta, jossa ”leikki” ikään kuin kuvastaa teatteria ja draamaa ja ”vakava” taas koulua ja opetusta. Draamakasvatuksessa on mahdollisuus tutkia itselle täysin outoja maailmoja, kokeilla ja kokea täysin erilaisia ratkaisumalleja ja rooleja joihin on tottunut. Myös niitä vaihtoehtoisia ratkaisumalleja, jotka eivät aina ole välttämättä parempia ratkaisuja, voidaan kokeilla ja opiskella draamakasvatuksen avulla. Hyvä esimerkki tästä on koulukiusaaminen, jossa draamaprosessi voi avata huomaamaan kiusaamisen raadollisuuden. (Heikkinen 2002, 129.) Yhdessä opinnäytetyömme näytelmässä teemana on kiusaaminen, joten kyseinen esimerkki termistä ”vakava leikillisuus” kuvastaa erittäin hyvin päämääräämme näytelmien kasvatuksellisesta luonteesta.

Heikkisen (2004, 98) mukaan draaman maailmoissa luodaan kokemuksia. Siksi draama on kokemuksellista oppimista. Mielestämme draamakasvatus nuorten kanssa on tuloksellista ja toimivaa, sillä nuori saa itse ryhmässä tutustua eri teemoihin esimerkiksi näytellen tai improvisaatio-harjoitteilla.

Draama on mainio väline esimerkiksi ihmisten erilaisuuden ymmärtämiseen ja tutkimiseen. Sen avulla todellisen elämän asioita voi toiminnallisesti tutkia eri näkökulmista. Draama sallii erilaisia ajatuksia ja tunteita, joita nuori ei välttämättä pysty tai uskalla käsitellä muuten arkielämässään. Draaman avulla opitaan erilaisista ilmiöistä, asioista, itsestä ja toisesta toiminnallisesti. (Toivakka & Maasola 2011, 44.) Draaman sallivuuden vuoksi koemme draamallisen työmenetelmän olevan toimiva tapa käsitellä nuorten elämänhallintaan liittyviä asioita, jolloin niistä opitaan kokemuksellisen ja toiminnallisen oppimisen kautta. Koemme, että se motivoi ja tehoaa nuoriin paremmin kuin pelkkä valistus ja luennointi.

Draamallisessa työmenetelmässä annamme nuorten vaikuttaa näytelmän kulkuun, joka lisää nuorten osallisuuden ja vaikuttavuuden tunnetta. Annamme nuorille vaihtoehtoja, joiden myötä näytelmä kulkee eri suuntiin. Korostamme, ettei näytelmän tarkoituksena ole vastata oikein, vaan nuorella on lupa tehdä ”väriä valintoja”. Väärien ajatusten ja valintojen tekeminen näytelmässä eli rajatussa kontekstissa voi tuntua turvalliselta, jolloin nuori voi uskaltautua käsittelemään näitä kokemuksia ja ajatuksia ilman, että kokisi tehneensä väärin. Draama antaa muodon näille kokemuksille. Draamassa voidaan myös tutkia todellisen elämän asioita, analysoida opittua, oppia itsestä sekä ryhmästä ja harjoitella oman elämän subjektiksi. Tulee kuitenkin muistaa kokemusten ja ajan tarve näiden asioiden reflektointiin. (Heikkinen 2004, 23–24.)

Teatterissa käytetään termiä ”kaikki roolit ovat samanarvoisia”. Tätä toteutamme myös draamallisessa työmenetelmässä. Jokainen rooli tuo oman lisänsä näytelmään ja se saa esityksestä eheän kokonaisuuden. Tärkeintä on, että jokainen saa osallistua ja tuntee osallisuuden tunnetta. Koska työmenetelmää käyttävät myös isot ryhmät, kaikille ei välttämättä riitä rooleja. Sen vuoksi yleisössä olevat nuoret ovat tarkastelijan roolissa, jolloin he tekevät havaintoja näytelmästä. Yleisö myös valitsee mitä päähenkilö tekee seuraavaksi. Tällöin myös katsojat ovat aktiivisia. Kyseisessä työmenetelmän ominaisuudessa voi havaita Forum- ja TIE- työmuotojen vivahteita.

Draamaan osallistuessaan sen fiktiiviseen kontekstiin täytyy uskoa, jotta toiminta olisi aitoa. Ellei draaman maailmassa toimimiseen ole omaa tahtoa draamaa ja teatteria ei voi tehdä. (Heikkinen 2004, 98.) Haasteena työmenetelmässä on, miten nuoret saadaan innostumaan näytelmään osallistumisesta. Draama on vapaata toimintaa eikä se ole mielekästä ilman omaa tahtoa. Ryhmän ollessa suurempi kynnys voi olla matalampi kuin pienessä ryhmässä. Esiintymiskammoisten ei välttämättä tarvitse ollenkaan esiintyä, vaan he voivat olla katsojan roolissa. Tällöin ne, jotka haluavat esiintyä todennäköisesti pääsevät lavalle.

Opinnäytetyömme näytelmissä on monia rooleja. Draamassa roolin oppimisen mahdollisuus ja sen kokemusperäinen elämys korostuu. Oppijalla on mahdollisuus kokeilla hyvinkin erilaisia rooleja. Opetus aloitetaan oppijan maailmasta ja se vahvistaa hänen taitoa asettua toisen asemaan. Draamassa harjoitellaan tätä taitoa ottamalla erilaisia rooleja. Roolissa olemisen elämykset ja kokemukset liitetään arvioinnin ja keskustelun avulla laajempiinkin yhteyksiin. (Toivakka & Maasola 2011, 44–45.) Eri-laisten roolien otto voi auttaa nuorta saamaan erilaisia näkökulmia roolistaan ja muista ihmisistä. Se antaa myös nuorelle mahdollisuuden kokeilla rajojaan vapaasti.

Draamakasvatuksesta löytyy paljon hyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia. Lähteitä täytyi tarkastella kriittisesti, koska draamakasvatus liitetään nimenomaan kouluihin. Draamallisen työmenetelmämme kohderyhmänä ovat yläkoululaiset. Nuoriso-ohjaajat ohjaavat näytelmää, eikä opettajat kuten draamakasvatuksesta puhuttaessa. Teoriakirjojen vaatimukset draamakasvatukseen ovat draamaopettajille selkeät ja melko korkeat, eivätkä ne tällöin kosketa nuoriso-ohjaajaa. Kuitenkin ohjeet opettajille olivat apuna luodessamme ohjeita työmenetelmän käyttöön.

4.3 Draamakasvatuksen vaikutus itsetuntoon

Draama auttaa kehittämään sosiaalista, kielellistä, emotionaalista ja älyllistä taitoa (Toivakka & Maasola 2011, 45). Seuraavaksi tarkastelemme aihetta draamakasvatuksen vaikutuksesta itsetuntoon. Jo ilman lähteitä voisi sanoa, että sillä voi olla positiivinen vaikutus itsetuntoon. Toivakan ja Maasolan (2011, 15) mukaan eri tutkimuksissa itsetunnon määrittelyyn liitetään esimerkiksi seuraavanlaisia käsitteitä: itseluottamus, tyytyväisyys itseensä, itsekunnioitus, minäkäsitys ja itsevarmuus, mutta siihen liitetään myös itserakkaus, ylpeys, narsismi ja turhamaisuus. Itsetunto ja sen puute erityisesti vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Itsetunto on yksi toimintaamme ohjaava keskeinen tekijä, joten se kytkeytyy meidän elämässämme lähes kaikkeen. (Toivakka & Maasola 2011, 15.)

Draamakasvatus edistää itsetunnon kehittymistä. Marika Heikell (2012) on tehnyt pro gradun aiheesta *Draamakasvatus ihmisen identiteetin rakentajana*. Draamakasvatuksen opiskelija Heikell kertoo toimineensa draamamenetelmien avulla lasten ja nuorten kanssa ja saaneensa selkeyttä toiminnallisten menetelmien suuresta merkityksestä puhuttaessa tunteiden käsittelemisestä. Lapset ja nuoret kokivat toiminnan mielekkääksi, koska he saivat olla itse toiminnassa osallisina ja aiheet liittyivät heidän elämäänsä. Draamamenetelmien avulla he käsitelivät myös herkkiä ja vaikeita asioita. (Heikell 2012, 5–6.)

Liisa Keltikangas-Järvisen (2010) mukaan ihmisen itsetunnon voi jakaa yksityiseen ja julkiseen itsetuntoon. Se, mitä ihminen mielessään itsestään ajattelee, on yksityinen itsetunto. Julkinen itsetunto sen sijaan on näkyvää ja siinä ihminen käytöksellään kertoo itsestään muille. Yksityisen ja julkisen itsetunnon välillä on paljon yksilöllisiä eroja. (Keltikangas-Järvinen 2010, 24.)

Keltikangas-Järvinen kirjoittaa teoksessaan myös elämänhallinnasta, joka on opin- näytetyömme teema. Hän kertoo, että ihmiset, joilla on hyvä itsetunto, ovat sitä mieltä, että he pystyvät vaikuttamaan riittävästi omaan elämäänsä ja kykenevät tekemään ratkaisuja, jotka ohjaavat elämää heidän haluamaansa suuntaan. Toisin sanoen heillä on tunne, että he määräävät elämäänsä ja ovat myös vastuussa heille tapahtuvista asioista, joten he ovat oman elämänsä subjekteja – kuten tunnettu sanonta kuuluu. Kun tämä hallinnantunne puuttuu ja ihminen on ikään kuin objekti, hänen mielestään elämä voi olla vain sattumista kiinni. Häntä voimakkaammat ihmiset tekevät hänen elämässään päätökset ja omat vaikutusmahdollisuudet tuntuvat vähäisiltä. Tällä hallinnantunteen puuttumisella on yhteys matalaan itsetuntoon. (Keltikangas-Järvinen 2010, 36.)

Keltikangas-Järvinen kirjoittaa osuvasti elämänhallinnasta ja mistä siinä voi olla kyse. Aihe on tärkeä, sillä suurin osa nuorista ei välttämättä tunne hallitsevansa omaa elämäänsä. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, että henkilö, jolla on huono itsetunto, olisi aina alisuoriutuja, tai että hyvä itsetunto sulkisi pois laiskuuden ja ahkeruuden. Tässä tulee muistaa yksilöllisyys, sillä hyvän itsetunnon omaavalla henkilöllä ei välttämättä ole taitoa oman elämänsä hallintaan kaikissa asioissa.

5 OSALLISUUS TÄRKEÄNÄ OSANA NUORTEN ELÄMÄNHALLINNASSA

Lapsi on ajatusmaailmaltaan rikas. Erilaiset mielikuvat auttavat häntä käymään läpi suuria asioita ja tunteita. Hänellä ei ole kuitenkaan vielä kokemuksen tuomaa viisautta. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 25.) Työmenetelmässä käsitellään nuorten elämään vaikuttavia teemoja. Toiveenamme on, että nuorten oma identiteetti vahvistuu ja se helpottaa heitä tekemään päätöksiä itseään kuunnellen, eikä taipua kaveriporukan painostuksen alla.

Näytelmän avulla nuori voi turvallisesti käsitellä vaikeitakin asioita. Lopussa käytävä yhteinen pohdiskelu ja keskustelu näytelmän valintatilanteista kannustaa nuoria omaan itsenäiseen ajatteluun. Tällaiseen ajatteluun kannustaminen vahvistaa nuoren luottamusta omaan harkintaan. Nuorten pohdintoja kuunnellessa kannattaa pitää mielessä, että tärkeintä ei ole oikeat vastaukset vaan pohtiminen yhdessä. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 58.)

Osallisuus omaan elämään ei välttämättä ole itsestäänselvyys. Monet lamaantuvat arkisen elämän haasteiden edessä, vieraantuvat itsestään ja lopulta usein myös ihmisyhteisöstä. Tämä lisää merkitsemättömyyden ja yksinäisyyden tunnetta. (Nurmi & Rantala 2011, 14.) Osallisuutta on tunne siitä, että kuuluu johonkin joukkoon ja voi vaikuttaa omaan elämäänsä, siihen vaikuttaviin päätöksiin ja elinympäristöön. Se tarkoittaa myös että on mahdollisuus saada tietoa tasa-arvoisesti ja pystyy toimimaan vuorovaikutuksellisesti. (Oranen s.a.) Johonkin ryhmään kuulumisen lisäksi osallisuus on eritasoista ja sisältöistä toimintaa. Parhainta osallisuutta on, kun ihminen ottaa vastuun toimistaan ja asioihin sitoutuminen on omaehtoista ja hänellä on voimavaroja vaikuttaa omaan elämäänsä. (Särkelä-Kukko 2014, 35.)

Osallisuus omaan elämään alkaa rakentua jo vauvaiässä, kun toinen ihminen vastaa vauvan kutsuun riittävän usein. Tässä vuorovaikutuksessa vauva oppii tuomaan omat aloitteensa esiin tavalla, johon toinen ihminen reagoi. Lapsen kanssa leikkiminen vahvistaa lapsen osallisuutta tukemalla myönteisiä tunteita. Tästä vuorovaikutusleikistä syntyy myös perusta mielen hyvinvoinnille. Lasta hoitavien aikuisten omat ongelmat heijastuvat usein lapsen kanssa toimimiseen ja voivat heikentää minuuden kehittymistä. Tällaisessa tilanteessa olisi tärkeää löytää lapselle vuorovaikutusta ja aitoa kiinnostusta lapsen kehittymiseen muista ihmissuhteista. (Nurmi & Rantala 2011, 15–22.)

Nuoren osallisuutta omaan elämäänsä voi vahvistaa auttamalla häntä oppimaan, löytämään omat vahvuutensa ja heikkoutensa, sekä kehittymään ja kasvattamaan tietoi-

suutta itsestään. Jokainen ulkopuolisuuden tunne tai osallisuuden kokemus jättää jälkensä nuoreen. Kohtaamiset aikuisten kanssa viestittävät nuorelle hänen arvostaan toisten silmissä. Jos aikuisen käytös nuorta kohtaan on kunnioittavaa ja kiinnostunutta nuoren arvostus itseään kohtaan nousee. Jos nuorta vähätellään ja hänen mielipiteensä sivuutetaan usein, jättää tällainen toiminta nuoren minuuteen aukkoja, jotka vaikuttavat vuorostaan persoonallisuuden kehitykseen. (Nurmi & Rantala 2011, 15–22.)

Jos nuori ei saa turvallista vuorovaikutusta toisen nuoresta kiinnostuneen ihmisen kanssa, jää hänen kehityksensä vajaaksi. Jos tällaisia kokemuksia on paljon alkaa nuori usein oireilla. Oireet voivat olla hyvinkin erilaisia. Se voi olla ylisopeutuvuutta, pakonomaista itseriittoisuutta tai vaikka raivonpuuskia. Nuori voi altistua riippuvuuksille tai oireet ilmenevät esimerkiksi syömishäiriönä. (Nurmi & Rantala 2011, 15–22.)

Aikuisten tehtävänä on antaa nuorelle mahdollisuuksia kehittää itseään ja osallistua yhä enenevässä määrin päätösten tekoon. Tämä tehtävä ei ole pelkästään vanhempien vastuulla, vaan kaikkien ihmisten, jotka toimivat nuorten kanssa, pitäisi pystyä asennoitumaan nuoriin kunnioittavasti, kiinnostuneesti ja myötätuntoisesti. (Nurmi & Rantala 2011, 15–22.) Mielestämme kaikkien nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten olisi hyvä muistaa tämä asia.

5.1 Sosiokulttuurinen innostaminen nuorten osallistamisessa

Sosiokulttuurinen innostaminen on nuorten osallisuuden lisäämiseen vaikuttava tekijä. Suomalaisen tutkijan Leena Kurjen (2000) mukaan innostaminen toimii arkipäivän välineenä ihmisten motivoinnin ja toiminnan tukemiseen. Monipuolisen ilmaisun ja erityisesti luovuuden kehittymistä yleensä tavoitellaan innostavalla kulttuurisella toiminnalla. Tällöin taiteet eri muodoissaan toiminnassa korostuvat. (Kurki 2000, 47–48.)

Sosiokulttuurisella innostamisella on monia muotoja, ja se on käytäntönä ja aatteena levinnyt maailmalla melko laajalle. Sen juuret kumpuavat vapaaehtoistyöstä. Innostajat ovat joko alalle koulutettuja, vapaaehtoisia tai ammattilaisia. Innostamisen prosessi vie yleensä pitkän aikaa. (Kurki 2000, 9.)

Kurjen mukaan (2000, 26–27) sosiokulttuurinen innostaminen on tietyllä lailla tekemisen tapa, jolle vuorovaikutuksen ja osallistumisen korostaminen on luonteenomaista. Siinä tuetaan sekä yksilöllisellä että ryhmätasolla ihmisen oma-aloitteisuutta ja vapautta. Omien vaihtoehtojen ratkaisumallien löytäminen ja kehittäminen ongelmiin ja tarpeisiin on tässä Kurjen mukaan tavoitteena. (Kurki 2000, 26–27.)

5.2 Kulttuurinen nuorisotyö aktivoi nuoria

Nuorten osallisuutta pyritään kulttuurisessa nuorisotyössä lisäämään kasvatuksellisesti työotteella ja osallistavilla työmenetelmillä. Vuorovaikutus ryhmässä, taiteellisen itseilmaisun vahvistuminen ja onnistumisen kokemukset tukevat nuoren kasvua. Kun syntyy turvallinen yhteisö, on sen sisällä helpompi saada aikaan arvostavaa vuorovaikutusta ja ryhmä osallistuu itse toimintaansa liittyvään päätöstentekoon. (Anttila ym. 2012, 11–12.)

Yhtenä kulttuurisen nuorisotyön lähtökohtana on luoda ilmaisukanava nuorille siihen, miten he kokevat ympärillään olevan maailman. Nuorten osallisuus on tärkein perusta kulttuurisen nuorisotyön työmenetelmille. Eri työmenetelmillä pyritään etsimään nuorille heidän oma tapansa vaikuttaa omaan elämäänsä eri yhteyksissä. Taidelähtöisten työmenetelmien taustalla on aina nuoren kasvua tukeva kasvatuksellinen työote. (Anttila ym. 2012, 11–12.)

6 TUOTEKEHITYKSEN VAIHEET DRAAMALLISEN TYÖMENETELMÄN KEHITYKSESSÄ

Tarkastelimme työmenetelmän kehitystä Jämsä-Mannisen (2000, 85) kehittämän tuotekehitysprosessin vaiheiden avulla. Tuotteistaminen on jonkun, esimerkiksi organisaation tai työyksikön, tuottaman palvelun tarkempaa profilointia. Lopputuloksena on asiakkaalle valmiiksi määritelty ja täsmennetty tuote tai palvelu. Useimmiten hyvinvointipalveluissa tuote on palvelu, mutta samalla kaavalla voidaan tuotteistaa muun muassa toimintamalli tai työkäytäntö. (Kunnat.net 2012.)

Tuotekehitystä kuvataan yleensä prosessikuvauksella. Prosessissa keskeisintä on alku ja loppu ja toiminnan kannalta kriittiset kohdat. (Kunnat.net 2012.) Tuotteistamista voidaan tarkastella erilaisten tuotekehitysprosessien kautta. Prosessikuvauksista käytetyimpiä ovat Jämsä-Mannisen kuvaus tai Demingin ympyrä. Seuraavassa kuviossa 1 esitellään draamallisen työmenetelmämme kehitysvaiheet Jämsä-Mannisen prosessin avulla.

<p>1. Ongelmien tai kehittämistarpeiden tunnistaminen   Nuorten osallistaminen omiin päätöksiinsä.   Elämänhallinnan tunteen lisääminen.   Uusi innostava työmenetelmä.</p>
<p>2. Ideavaihe   Toteutusmuotojen miettiminen (lautapeli, tietokonepeli, luentosarja, näytelmä).   Toteutusmuodoksi valikoitui draamallinen työmenetelmä.</p>
<p>3. Tuotteen luonnostelu   Kokemuksellisen esitiedon kerääminen asuntolakurssin nuorilta.   Teoriatietoa eri kirjoista ja tutkimuksista.   Tiedon kerääminen eri yhteyksistä muun muassa töistä, harjoitelluista ja mediasta.   Elämänhallinta-käsitteen rajaaminen.   Päätös tehdä kolme näytelmää.</p>
<p>4. Tuotteen kehittäminen   Näytelmien luonnosversioiden tekeminen.   Yhden näytelmän kokeilu asuntolakurssilla ja JOPO-ryhmän kanssa.   Kokeilujen havainnointi ja palautteen keruu työmenetelmää kokeilleilta ryhmiltä.</p>
<p>5. Tuotteen viimeistely   Esille tulleet virheet on korjattu.   Pohdintakysymykset mietitty.   Ulkoasu päätetty.</p>

KUVIO 1. Draamallisen työmenetelmän kehitysvaiheet

6.1 Kehittämistarpeen tunnistaminen

Ensimmäisenä prosessissa on ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen. Opinnäytetyössämme se oli nuorten elämänhallinnan lisääminen ja osallistaminen omiin päätöksiinsä heidän elämäänsä koskevilla kysymyksillä. Iisalmen kaupungin nuorisopalvelut etsi uusia työtapoja päästäkseen keskustelemaan nuorten kanssa ja saada heidät ajattelemaan omia valintojaan. Se oli yksi lähtökohdista, josta aloimme opinnäytetyötä rakentaa. Lisäksi opinnäytetyömme toimeksiantaja pyysi tuotteeksi jotain, joka olisi helppo siirtää paikasta toiseen ja se ei vaatisi suuria säilytystiloja.

Sosiaalialan asiantuntijat olivat erilaisissa yhteyksissä tuoneet esille huolensa nuorten elämänhallinnan kyvyistä. Heitä huolestutti muun muassa nuorten päällelleen keikahtanut vuorokausirytmistö ja kaveripiirin kaventuminen harrastusten puuttuessa. Tästä saimme pohjaa ideaan, jossa kehittäisimme opinnäytetyönämme draamallisen työmenetelmän.

6.2 Draamallisen työmenetelmän ideavaihe

Toisena tuotekehitysprosessissa on ideavaihe, jossa pyritään miettimään erilaisia työn toteutusmuotoja (Jämsä & Manninen 2000, 85). Ensimmäisenä ideana oli luoda tietokonepeli, jossa pelaaja luo avattaren ja jota ohjaamalla nuori joutuu tekemään avattaren elämään vaikuttavia päätöksiä. Pelin kautta nuori olisi joutunut punnitsemaan eri valintojen vaikutuksia tulevaisuuteen. Oppilaitoksemme ja nuorisopalvelut hyväksyivät ideamme. Peli olisi tukenut niin oppilaitoksemme kuin nuorisopalveluidenkin pyrkimyksiä luoda uusia muotoja tavoittaa nuoret. Valitettavasti emme saaneet yhteistyökumppania pelin luomiseen ja koska meiltä puuttuu taito tietokonepelin tekemisestä, jouduimme luopumaan ideasta kehittää tietokonepeliä.

Muita mahdollisia vaihtoehtoja olivat lautapeli, luentosarja ja näytelmä. Emme kuitenkaan halunneet hylätä jo tehtyä ajatustyötä pelin juonenkäänteistä, joten mietimme miten voisimme hyödyntää jo suunniteltua materiaalia. Mietimme oikean näytelmän tekemistä, jossa olisi vuorosanat ja kaikki mitä näytelmään kuuluu. Siitä syntyi ajatus luoda draamallinen työmenetelmä, joka perustuisi valmiiksi kirjoitettuihin kohtauksiin, jotka nuoret itse näyttelisivät.

6.3 Draamallisen työmenetelmän luonnostelu

Luonnosteluvaiheeseen kuului tiedon kerääminen ja teorioihin tutustuminen (Jämsä & Manninen 2000, 85). Syksyllä 2015 järjestimme projektioipintoina Ylä-Savon Ammat-

tiopiston asuntolalle asuntolakurssin. Asuntolassa asuvat toisen asteen koulutusta opiskelevat nuoret kävivät tyttö- ja poikaryhmissä kurssilla. Jokaisella tapaamisella oli eri teema. Teemoihin kuuluivat muun muassa talous, seksuaalisuus, itsetunto, ruoanlaitto, päihteet ja liikunta. Kurssilla havainnoimme, mitkä aiheet olivat nuorille jo tuttuja ja mitkä vieraita. Asuntolakurssin jälkeen pohdimme, mitkä teemat nuoret kokivat haasteellisimmiksi. Näitä teemoja käytimme opinnäytetyömme näytelmien aiheina. Luonnosteluvaiheessa perehdyimme myös pro graduun, opinnäytetöihin, tutkimuksiin ja teoriakirjoihin.

Elämänhallinta käsitteenä on laaja. Harkitsimme tarkoin mitä alueita siitä käsittelemme. Mietimme mitä teemoja näytelmissä käsitellään ja mistä saisimme tietoa nuorten mieltä askarruttavista kysymyksistä. Tiedonkeruu tapahtui hyvin luontevasti. Teimme havaintoja nuorista ja heidän tarpeistaan esimerkiksi töissä nuorisotalolla ja harjoittelupaikoissa. Teemat näytelmiin tulivat muun muassa harjoitteluista, opiskelutehtävistä, asuntolakurssin nuorilta ja medioissa käydyistä keskusteluista. Päätimme, että jokainen tekee yhden näytelmän, jossa käsitellään elämänhallintaan liittyviä teemoja. Luonnosteluvaiheessa päätimme myös, että jokaiseen näytelmään valitaan kolme teemaa, jotta elämänhallinta-käsite tulee laajasti käsitellyksi.

6.4 Draamallisen työmenetelmän kehittäminen

Tuotteen kehittämissä vaiheissa kirjoitimme näytelmän luonnosversion, jonka nimeksi tuli *Kotibileet*-näytelmä. Kokeilimme sen toimivuutta asuntolakurssiin osallistuneilla nuorilla. Teimme työmenetelmän käytöstä havaintoja työmenetelmän kehittämiseksi. Keskustelimme näytelmän kulusta myös osallistuneen opiskelijaryhmän kanssa. Kokeiltuamme yhtä näytelmää asuntolakurssilla, kehitimme *Pelaaminen*-näytelmän ja *Rahankäyttö*-näytelmän.

Näytelmissä nuoret tekevät valintoja, jotka vaikuttavat juonen kulkuun. Jotta näytelmä olisi osallistava, se vaatii valintatilanteita. Halusimme, että nuoret saisivat kokeilla ja vaikuttaa eri valintoihin. Näin ollen näytelmissä teemojen lukumäärän mukaan on myös kolme valintatilannetta. Haasteena valintatilanteissa on se, että nuorille saattaa tulla valintatilanteissa olo, että näytelmä on testi ja heidän on valittava oikea vaihtoehto. Päähenkilön yksin tehdessä valintaa hän voi joutua naurunalaiseksi. Eikä millään voi tietää, kumman valinnan nuoret tulevat valitsemaan. Tätä pohdittuamme päätimme, ettei päähenkilö tule tekemään valintaa, vaan yleisö. Tällä tavalla saimme myös yleisön osallistettua näytelmään, eikä päähenkilö joudu naurunalaiseksi valinnastaan. Valintatilanteiden täytyy olla näkyviä ja selkeitä. Forum-teatterissa näytelmät voidaan pysäyttää sanomalla kesken kaiken "Seis". Työmenetelmässä on sama idea näytel-

män pysäyttämistä, ja päätimme, että näytelmä pysäytetään sanalla "Stop". Tämän tekee ohjaaja, joka lukee näytelmää. Yleisö tekee valinnan punaisten ja vihreiden korttien avulla, jotka jaetaan näytelmän alussa yleisölle. Myös valintatilanteet näkyvät selkeästi näytelmän kohtauskorteissa, jotta ohjaaja osaa johdattaa näytelmää valittuun suuntaan.

Korostimme sitä, että näytelmässä saa tehdä vääriä valintoja ja joissain määrin pitääkin. Ajattelimme, että väärien valintojen teko voi olla helpompaa turvallisessa ja tutussa kontekstissa. Päätimme myös kehittää näytelmän valintakohtaukset niin, että jokainen valinta vie päähenkilön erilaiseen tilanteeseen, mutta uusi kohtaus on samanlainen edellisestä valinnasta riippumatta. Lopuksi valinnoista keskustellaan ohjaajan tukemana ja mietitään erilaisia ratkaisuja tilanteille.

Roolien miettiminen näytelmiin oli osittain haastavaa. Oli selvää, että tarvitsisimme päähenkilön, mutta muut roolit vaativat paljon pohdintaa. Koska emme voi tietää työmenetelmää käyttävän ryhmän kokoa, oli vaikeaa arvioida roolien määrää. Sen vuoksi emme ole määrittäneet näytelmien ryhmäkokoja tarkasti, joten erikokoiset ryhmät voivat käyttää työmenetelmää. Roolien nimityksiä mietittäessä päädyttiin siihen, että päähenkilöä kutsutaan sanalla "nuori", jolloin sitä pystyy esittämään joko tyttö tai poika. Jotta roolit pysyisivät sukupuolineutraaleina, teimme rooleihin sellaiset nimet, että niitä voi näytellä sekä tyttö että poika. Tästä esimerkkinä esimerkiksi "bileporukka" tai "paras kaveri" -roolit. Äidin ja isän kohdalla mietimme miten saisimme roolit jaoteltua selkeästi, kunnes päätimme, että roolia kutsutaan sanalla "vanhempi".

Näytelmä on pohja nuorten kanssa käytävälle keskustelulle. Esittelimme uudistuneen ideamme toimeksiantajallemme ja he olivat asiasta kiinnostuneita. Olimme alun perin suunnitelleet kohderyhmäksi toisen asteen opiskelijat, mutta nuorisopalveluilla ei ole tällä hetkellä sellaista toimintaa toisen asteen oppilaitoksissa, jossa työmenetelmää voitaisiin käyttää. He ehdottivat kohderyhmäksi yläkoulun yhdeksäsluokkalaisia. Yläkouluilla toimiva LINKKI-hankkeen työntekijä taas näki ideassamme hänelle hyvin sopivia elementtejä, joten päätimme muuttaa kohderyhmäksemme yläkoulukäiset oppilaat. LINKKI-hankkeen koulunuoriso-ohjaaja kohtaa päivittäin nuoria, joilla on elämänhallintaan liittyviä haasteita. Työmenetelmämme avulla nuoriso-ohjaaja voi käsitellä nuoruuteen liittyviä teemoja draamallisin keinoin erikokoisten oppilasryhmien kanssa paikasta riippumatta.

6.4.1 Kotibileet-näytelmä

Kotibileet-näytelmään (liite 1) valittiin teemoiksi kannabis, seksuaalisuus sekä koulunkäyntimotivaatio. Näytelmä alkaa ”bileillasta”, jossa päähenkilölle tarjotaan kannabista. Kannabis on ajankohtainen aihe, sillä sekä ulkomaisten että kotimaisten tutkimusten mukaan sen käyttö ja kokeilu ovat lisääntyneet. Halusimme valita kannabisaiheen sen ajankohtaisuuden takia.

Nuorten huumekokemuksista tehdään kaikissa Pohjoismaissa säännöllisin aikavälein kyselyjä. Kansainvälinen European School Project on Alcohol and other Drugs (ESPAD) luo hyvää pohjaa vertailulle muidenkin maiden kanssa. Vuonna 2011 tehdyn ESPAD- tutkimuksen mukaan 15–16-vuotiaista suomalaisista nuorista 11 % oli ainakin kerran elämässään kokeillut kannabista. (ESPAD 2011.)

Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen sivustolla kerrotaan kannabiksen käytön nuorten keskuudessa lisääntyneen, kun taas tupakan ja alkoholin käyttö on pysynyt melko tasaisena tällä vuosituhanella. Valtakunnallisen kouluterveyskyselyn mukaan laittomia huumeita on ainakin kerran elämässään kokeillut 9 % peruskoulun 8.- ja 9.-luokan oppilaista, lukion 1.- ja 2.- vuoden opiskelijoista 13 % ja ammatillisten oppilaitosten 1.- ja 2.-vuoden opiskelijoista 21 %. (THL 2013.)

Ylen uutisten (22.9.2014) artikkelin mukaan nuorten kotibileissä siideri ja olut on vaihtunut kannabikseen. Uutisen mukaan viime vuoden lopulla julkaistussa kouluterveyskyselyssä kerrotaan huumeiden olevan arkipäivää isojen kaupunkien lisäksi myös pienemmissä kaupungeissa. Kouluissa ollaan huolissaan siitä, että opetussuunnitelma on tiukka eikä huumevalistukselle erikseen löydy tilaa. (Haarala 2014.)

Lastensuojelulaitoksissa ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten keskuudessa kannabiksen käytöstä puhutaan paljon. Nuorten kanssa aiheesta keskusteltaessa nuoret tuovat esiin, että kannabista saa helposti mistä vaan, kaupungista tai asuinpaikasta riippumatta. Osa nuorista on sitä mieltä, että kannabis on parempi vaihtoehto kuin tupakka ja alkoholi, ja osa nuorista miettii kannabiksen kasvattamista omassa tulevaisuudessaan.

Kannabisteeman loppuksi on kysymys ”Miten ja millä keinoin voit kieltäytyä, jos sinulle tarjotaan kannabista?” Nuorilta voi kysyä, onko helppoa kieltäytyä, jos joutuu kyseiseen tilanteeseen? Kysymyksissä käsitellään myös sitä, kuinka kieltäytymisestä mahdollisesti seuraavaan ivailuun ja syrjintään tulee suhtautua, ja voidaan ottaa pu-

heeksi nuoren oma vastuu. Kannabiksen laittomuudesta voi myös puhua ja kertoa, että kannabis on usein väylä vahvempiin huumeisiin.

Seuraavaksi näytelmä etenee kohtaukseen, jossa päähenkilön luokse tulee ihailija, jota kutsumme näytelmässä ”tyypiksi”. Kyseisessä kohtauksessa käsitellään seksuaalisuutta. Näytelmän jälkeen nuorten kanssa käydään läpi, miten esimerkiksi voisi asiallisesti kieltäytyä, jos toinen ehdottaa esimerkiksi yhteistä iltaa kanssaan. Tärkeää on myös käydä läpi kysyjän näkökulma.

Lain mukaan Suomessa 16 vuotta on suojaikäraja. Se tarkoittaa sitä, ettei kukaan saa ryhtyä seksuaaliseen suhteeseen tai tekoon alle 16-vuotiaan lapsen kanssa. Tästä poikkeuksena ovat iältään tai henkisesti ja fyysiseltä kehitykseltään lähellä toisiaan olevien nuorten väliset seksisuhteet, silloin kun molemminpuolinen suostumus on kyseessä. (Laki ja seksuaaliterveys.)

Ohjaajan on hyvä ottaa nuorten seksuaalioikeudet puheeksi näytelmän jälkeen keskustelussa. Haluamme liittää ne myös tähän, jotta ohjaaja löytää ne tarvittaessa nopeasti. Seuraavana kerromme seksuaalioikeudet lyhennetysti:

- Oikeus elämään, jossa nuorella on oikeus olla oma itsensä, oikeus nauttia omasta kehosta ja oikeus omiin päätöksiin ja mielipiteisiin.
- Oikeus nauttia seksuaalisuudesta ja päättää itse esimerkiksi milloin menee naimisiin tai haluaa lapsia. Nuorella on myös oikeus osoittaa seksuaalista halukkuutta ja oikeus kieltäytyä ja peräytyä missä tahansa seksuaalisen tapahtuman vaiheessa
- Oikeus tietoon seksuaalisuudesta
- Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi, kuten esimerkiksi käyttämällä ehkäisyä. Nuorta ei saa koskaan panostaa seksiin liittyvissä asioissa.
- Oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon
- Oikeus osallistua ja olla kuultavana. Nuorella on oikeus olla mukana vaikuttamassa itseään ja muita nuoria koskeviin tärkeisiin päätöksiin. (Nuorten seksuaalioikeudet.)

Viimeinen teema näytelmässä oli koulumotivaatio. Mannerheimin lastensuojeluliiton Nuortennetistä löytyy tietoa eri vaikuttimista koulumotivaatioon; uni, liikunta, ruokavalio, harrastukset, perheen tilanne, seurustelu, oppimisvaikeudet, koulukiusaaminen, kaverit, mielenterveys tai yksinäisyys (MLL s.a.). Näytelmän jälkeen nuorten kanssa keskustellaan mitä pitää tehdä jos koulunkäynti ei suju. Mitä silloin voisi tehdä, kenen puoleen kääntyä ja mitkä asiat siihen vaikuttavat?

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen valtakunnallisen kouluterveyskyselyn mukaan (2013) 8.- ja 9.-luokkalaisista suurin osa oli vastannut kouluoloista kysyttäessä, että ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin. Koulutyöhön liittyvä työmäärä on liian suuri, nuorilla on opiskeluvaikeuksia ja koulun fyysisissä työoloissa on puutteita. (THL

2013.) Olisi hyvä kannustaa nuoria pohtimaan, miten poissaolot vaikuttavat nuoren tulevaisuuteen ja samalla pohtia sitä, kannattaako koulunkäynnin suhteen luovuttaa.

6.4.2 Pelaaminen-näytelmä

Toinen näytelmärungoista (liite 2) käsittelee vääristynyttä vuorokausirytmää sekä kiusaamista ja varastamista. Näytelmässä nuori joutuu ensimmäiseksi valitsemaan jatkaako hän yömyöhään tietokoneella pelaamista vaikka tietää, että seuraavana päivänä on koulupäivä. Teema nousi näytelmän aiheeksi keskusteluissa Ylä-Savon Ammattioppilaitoksen koulukuraattorin ja kasvatusohjaajan kanssa. Heidän mielestään nuorilla on vaikeuksia pysyä normaalissa vuorokausirytmisissä. Usein nuoret pelaavat tai surffailevat netissä yömyöhään, jolloin yöunet jäävät vähäisiksi. Ilmiö näkyy opiskelupaikoissa muun muassa siinä, että aamutunneilta on opiskelijoita paljon poissa.

Koimme, että vuorokausirytmien vääristyminen on ilmiönä niin laaja, että se kannatti nostaa yhdeksi näytelmän teemoista ja saada nuoret ajattelemaan unen tärkeyttä. Markku Partinen on kirjoittanut artikkelissaan unihäiriöistä, miten sillä saattaa olla yhteyttä lasten ja nuorten lihomiseen. Pitkä valvominen aiheuttaa luonnollisesti päiväaikaista väsymystä, mikä vaikuttaa koulumenestykseen. Elimistö tarvitsee unta myös muun muassa uusien opittujen asioiden mieleen painamiseen, ja unella on suuri vaikutus muutenkin muistin toimintaan. Ihminen tarvitsee unta saadakseen lepoa valveilolaoloajan rasituksista. Uni on kehon huoltoa. (Partinen 2009.)

Toisena teemana näytelmässä on kiusaaminen. Iisalmen Sanomat uutisoi kahdeksas päivä tammikuuta ilmestyneessä lehdessään Kiuruvedellä tapahtuneesta kiusaamistapauksesta, jossa yhtä tyttöä oli haukuttu yhteisöpalvelu WhatsAppissa niin räikeästi, että asiasta oli tehty rikosilmoitus (Huttunen 2015, 2). Kiusaamistapauksista saadaan lukea eri keskustelupalstoilta usein. Nyt uutena ilmenemismuotona on netti-kiusaaminen. Se voi olla halventavien videoiden lataamista Youtubeen tai aliarvoinen kommentointi toisen blogiin tai Facebookiin. Internetissä kirjoitellaan yhä nuorempana ja tuntuu, että läheskään kaikilla ei ole tiedossa kuinka siellä käyttäytytään. Kiuruveden tapauksessakin kaikki tekijät olivat alle 15-vuotiaita. Koska opinnäytetyömme on kohdennettu juuri yläkouluikäisille, on kiusaamisen käsittely työmenehtelmän keinoin mielestämme ajankohtaista ja aiheellista.

Tilastokeskuksen tutkimuksessa, jossa tutkittiin yhteisöpalvelujen istumista suomalaiseseen sosiaalisuuteen, vastaajista 23 % koki tulleen kohdelluksi epäasiallisesti tai kiusatuksi Internetissä (Kohvakka 2013). Tämä tutkimus osaltaan todistaa sen, että kiusaamisen muoto on hieman muuttunut. Kiusaamista Internetissä on toisaalta han-

kala todistaa, jos uhri ei ole säilyttänyt viestejä todisteena. Näytelmässämme nuori joutuu kiusatuksi sekä Internetissä että ulkona liikkeessaan. Nuorten tehtäväksi jää keksiä keinoja, miten kiusaamiseen pitäisi reagoida ja kenen puoleen voi kääntyä.

Kolmantena teemana näytelmässä oli varastaminen. Näytelmässä nuori tuntee sosiaalista painetta merkkivaatteiden käyttämiseen. Koska nuoren vanhemmilla ei ole varaa kalliisiin vaatteisiin, saa kiusaajajoukko tästä syyn haukkua nuorta. Nuori on vielä vaikutuksille altis ja hänen itsetuntonsa ei ole vielä niin kehittynyt, että hän pystyisi olemaan välittämättä kiusaajien painostuksesta. Valintakysymyksenä on ”varastaako nuori kaupasta merkkivaatteita?” Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen nuorisoriikollisuus -kyselyn tuloksissa kymmenen prosenttia kyselyyn vastanneista nuorista oli varastanut jotain kaupasta tai kioskista (Salmi 2012).

Mielestämme varastaminen osaltaan kertoo minkälaisen sosiaalisten paineiden alla nuoret ovat ja kuinka yhteiskunnan eriarvoistuminen näyttäytyy myös nuorten käyttäytymisessä. Kun kotoa ei saa rahaa kalliisiin ostoksiin, esimerkiksi vaatteisiin tai puhelimeen, nuori voi ajautua varastamaan tavaroita. Tällä nuori yrittää pitää yllä sosiaalista statustaan ja hakee sitä kautta hyväksyntää ikätovereiltaan.

Haluamme herätellä nuoria ajattelemaan mitä ihan pienenkin asian varastamisesta seuraa. Siksi näytelmän lopuksi käydään läpi, mitä nuorelle voi tapahtua, jos hän jää kiinni myymälävarkaudesta. Nuorille kerrotaan, että poliisi ilmoittaa 15–17-vuotiaan nuoren tekemästä varkaudesta sosiaaliviranomaiselle ja 15–20-vuotiaiden rikoksista ilmoitetaan myös syyttäjälle ja rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitos tekee nuoresta joko seuraamusselvityksen, nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelman tai yhdyskuntapalvelun soveltuvuus selvityksen. Suunnitelma riippuu nuoren iästä. Kolmenkymmenen päivän kuluessa rikosseuraamuslaitos laatii lausunnon oikeudelle. Nuoren elämäntilanteen selvittämisen tarkoituksena on saada selvyys nuoren sosiaaliseen tilanteeseen ja rikokseen vaikuttaneisiin syihin. (RISE 2013.)

6.4.3 Rahankäyttö-näytelmä

Kolmanteen näytelmään (liite 3) kantaviksi teemoiksi nousivat ruokailu, rahankäyttö ja ihmissuhteet. Ruokailu ja rahankäyttö nousivat esiin nuorten palautteessa ensimmäisellä testauskerralla asuntolakurssilla. Näin ollen ne päätettiin ottaa mukaan näytelmään.

Ruokailun ja napostelun ottamista teemaksi näytelmään perustelee nuorten antaman palautteen lisäksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämä kouluterveyskysely,

jonka mukaan vuonna 2013 koko maan 8.–9.-luokkalaisista nuorista 34 % kertoi, että ei syö koululounasta päivittäin. Lisäksi 69 % kertoi, että ei syö kaikkia aterianosia kouluruoalla. Vastanneista 20 % kertoi syövänsä makeisia koulussa vähintään kerran viikossa. Tämä prosenttiosuus on laskussa, sillä vuosina 2004–2005 tätä mieltä oli 40 % nuorista. (THL 2013.) Aihe valikoitui näytelmään myös siksi, että lasten ja nuorten naposteleva elämäntyyli näyttäytyy usein esimerkiksi ylipainona. Terveyskirjaston mukaan kouluikäisistä lapsista joka neljäs on ylipainoinen. (Mustajoki 2015.)

Vaikka alaikäinen ei voi saada pikavippiä, ovat pikavipit näytelmässä mukana ennaltaehkäisevästi. Nuorten aikuisten maksuhäiriömerkinnät ovat lisääntyneet ja pikavipit voivat olla osaltaan vaikuttamassa maksuhäiriömerkinnän syntyyn ja taloudellisten ongelmien kasautumiseen. Kuluttajaliiton talousneuvoja Paula Pessi toivoisi koulussa annettavan enemmän opetusta talouden hallinnasta. Täysi-ikäistymisen kynnyksellä nuoren tulisi hallita monia asioita, joista yksi on taloudenhallinta. Mallit ja oppi tähän tulisi saada joko koulusta tai kotoa. Maksuhäiriömerkintä voi merkittävästi vaikeuttaa nuoren elämää, esimerkiksi vuokra-asunnon saaminen voi vaikeutua sillä vuokranantaja tarkastaa usein luottotiedot. Myös työpaikan saaminen kaupan alalta, jossa käsitellään rahaa, voi vaikeutua. Lisäksi puhelinliittymän ja tiettyjen vakuutusten ottaminen hankaloituu. (Kettumäki 2015.) Porin kaupungin aikuissosiaalityön päällikkö Krista Virtanen kertoo haastattelussaan Ylelle, että pikavipit ovat asiakkaiden tilotteissa melko yleisiä. Pikavippejä ottavat nuoret, aikuiset ja lapsiperheetkin, mutta erityisesti nuoret. (Korpelainen 2015.)

Keskustelimme myös Iisalmen kaupungin velkaneuvoja Seija Grönforsin kanssa miten nuorten velkaantuminen näkyy hänen työssään. Hän kertoi, että osalla nuorista jo puolen vuoden päästä täysi-ikäistymisestään saattaa olla tuhansien eurojen velat. Osa nuorista ei hallitse ja hahmota rahan kulutusta ja he eivät ymmärrä kuinka suuret pikavippien korot todella ovat. Paljon velkaantumista tapahtuu myös Klarna-maksujen myötä eli netistä tilataan jotain ja maksuvaihtoehdoksi valitaan Klarna-tili. Tuote tulee kotiin ja maksu pitää maksaa vasta muutaman viikon päästä. Nuoret ovat jättäneet maksut suorittamatta, jolloin laskulle alkaa syntyä muun muassa viivästyskoroista ja perintämaksuista lisää hintaa. Pian Internetistä tilatulla puserolla on moninkertainen hinta verrattuna lähtökohtaan. (Grönfors 17.2.2015.)

Seija Grönfors on huolissaan nuorista, joilla ei ole turvaverkkoa ympärillään ja jotka ovat kenties oppineet tietyn rahankäytön mallin jo kotonaan. Yllättävää meille oli myös se, että velkaantuneissa nuorissa on myös paljon niitä, joiden kotona rahan käyttöä on tiukasti kontrolloitu. Kun nämä nuoret täyttävät kahdeksantoista, he aivan

kuin villiintyvät vallan tunteesta ja mahdollisuudesta omaan rahaan niin, että unohtavat vastuunsa. (Grönfors 17.2.2015.)

Halusimme käsitellä työmenetelmässämme myös ihmissuhteita, ja tämä teema valikoitui mukaan käsittelemään myös ryhmänpainetta, kiusaamista ja ystävyysuhteita. Mediassa on ollut yleisesti uutisointia nuorten hengailusta esimerkiksi ostoskeskuksissa. Hengailu voi näyttäytyä myös negatiivisena, jos siitä aiheutuu muille melua, roskaamista tai muuta haittaa. Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunnan professorin Sirpa Tanin mukaan nuorten olisi hyvä saada viettää aikaa vapaasti. Nuorten keskuudessa yleistyy elämäntapa jossa elämä ja harrastukset ovat aikataulutettuja ja ohjattuja, jolloin ei ole aikaa vain olla. Vapaa oleskelu ikätovereiden kanssa edesauttaa sosiaalisten piirien rakentamista ja oman ajan viettäminen voi lisätä luovuutta. Lisäksi nuori rakentaa identiteettiään viettäessään aikaa toisten nuorten kanssa. (Tervo 2014.)

6.4.4 Ohjaajan ohje

Jotta koko opinnäytetyönämme luotu draamallinen työmenetelmä onnistuisi, tarvitaan siihen ehdottomasti ohjaaja. Työmenetelmän käyttäminen ei ole mahdollista ilman ohjaajaa. Tässä tapauksessa työmenetelmän ohjaajina toimivat toimeksiantajamme Iisalmen nuorisopalveluiden nuoriso-ohjaajat.

Penttilän ja Salokannelin teoksessa *Draamatarina* (2003) on laadittu draaman ohjaajalle selkeät ohjeet. Ohjeita ovat esimerkiksi: Tutustu ryhmääsi, hanki aiheesta faktatietoa, luo työskentelylle positiiviset säännöt, valmistele huolella sarja kysymyksiä, jotka voivat auttaa ryhmääsi eteenpäin aiheen käsittelyssä [nämä on jo, mutta hyvä keksiä lisäkysymyksiä], valmistaudu käsittelemään draamatarinan sisällöstä kumpuavia asioita nuorten kanssa. Ohjeissa painotetaan myös ohjaajan omaa aktiivisuutta ja innostusta: Irrota itsesi omista ennakkoluuloistasi ja asenteistasi, luota omaan toimintaasi sillä se kasvattaa myös luottamusta ryhmän työskentelyyn ja herätä mielenkiinto ja innostus draamatyöskentelyyn. (Penttilä & Salokannel 2003, 5.)

Ohjaajan rooli koostuu monista tekijöistä. Ohjaajan tehtävänä on kuljettaa näytelmän prosessia eteenpäin. Hän tukee ideoiden kokeilemista ja kannustaa osallistujia pohtimaan omia oivalluksia, ja kannustaa myös oman tiedon lisäämiseen. Kuitenkin tarkkana on hyvä olla, jottei ohjaaja omalla toiminnallaan määritä osallistujien toimintaa ja ratkaisuja liian kapeasti. Vastuuta tulee myös antaa osallistujille, mutta tarvittaessa tilanteisiin voi puuttua. Emme kuitenkaan usko, että tämä olisi tarpeen työmenetelmän näytelmissä. Hiltusen ja Konivuoren (2005, 25–26) mukaan käsite ”auktoiteetti ilman

auktoriteettia” sopii oikein hyvin ohjaajalle. Tämä onnistuu parhaiten ohjaajalta ole-
malla oma itsensä. (Hiltunen & Konivuori 2005, 25–26.)

Draamaprosessiin vaikuttaa ohjaajan läsnäolo, oma persoona, mieliala ja vireystaso. Ryhmän toimintaan heijastuvat ohjaajan mahdollinen kiire ja väsymys, jonka vuoksi ohjaajan olisi hyvä esimerkiksi pitää kiireetön hetki ennen draamakertaa. Ohjaajan työkaluna toimii oma mieli ja persoona, ja siksi onkin tärkeää olla läsnä ja oma itsensä koko ajan. Omaan tekemiseen ja itse draamaan ohjaajan tulisi uskoa, sillä jos ohjaaja ei itse kykene heittäytymään, ei sitä voi olettaa osallistujiltakaan. (Hiltunen & Konivuori 2005, 26.)

Heikkinen (2004) kertoo teoksessaan, että draamakasvatuksen työskentely vaatii draaman tajua sekä pedagogista pätevyyttä (Heikkinen 2004, 43). Tämä pitää osittain paikkansa ohjaajan roolia ajatellen. Draamakasvatuksella viitataan koulutukseen, eli kouluihin. Kohderyhmämme ovat yläkoululaiset nuoret, mutta näytelmää ei ohjaa välttämättä opettaja. Toimeksiantajamme lisälmen nuorisopalveluissa nuoriso-ohjaajat ohjaavat näytelmää, jolloin ohjeet ohjaajalle antavat hyviä vinkkejä näytelmän ohjaamiseen.

Draamaan osallistuva ryhmä voi olla ohjaajalle jo entuudestaan tuttu. Silloin muun muassa aiheen ja sopivien työtapojen valinta helpottuu ja voi etukäteen arvella, mikä toimii ja mikä ei. Vaikka ryhmä on tuttu, yllätyksiltä ei voi välttyä. Ohjaajan tulisi muistaa, että monelle nuorelle ja jopa aikuiselle heittäytyminen voi olla vaikeaa, ja monet asiat saattavat heistä tuntua lapsellisilta. Kuitenkin myöhemmin he saattavat huomata, että draaman kautta käsitellään aivan todellisia asioita. Tässä myös kuitenkin ohjaajan rooli on tärkeimmässä osassa, sillä jos ohjaaja itse uskoo harjoituksiin, yleensä harjoituksetkin toimivat. (Hiltunen & Konivuori 2005, 27.) Haluamme kuitenkin korostaa, ettei meidän opinnäytetyömme työmenetelmä edellytä ohjaajalta kokemusta draamasta. Koska näytelmä kuitenkin vaatii eläytymistä, olemme luoneet ohjeet ohjaajalle (liite 4).

Näytelmän yleisistä, kirjoittamattomista pelisäännöistä on hyvä keskustella ryhmän kanssa ennen näytelmää. Yleistä konkreettista pelisääntöä näytelmään ei ole kuin ohjaajan ohje, joten sääntöjen selittäminen on ohjaajan vastuulla. Alussa keskustellaan mistä on kyse, ja samalla sovitaan yhteiset toimintaohjeet ja pelisäännöt. Osallistujien tulisi tietää, ettei oikeita tai väärää vastauksia ole, vaan rajat työskentelylle luo heidän mielikuvituksensa. Ajatuksena on se, että näytelmä toteutetaan yhdessä, jolloin on myös osallistujien vastuulla, kuinka mukavaa heillä on. Kokeileminen kannat-

taa aina, vaikka jonkin asian tekeminen tuntuisi vaikealta. Mistään roolisuorituksesta ei kuitenkaan ole kyse. (Hiltunen & Konivuori 2005, 28.)

6.4.5 Ensimmäinen kokeilu

Meidän oli ensin tarkoitus tehdä opinnäytetyömme toisen asteen opiskelijoille, mutta toimeksiantaja oli sitä mieltä, että työmenetelmällä olisi enemmän tarvetta yläkoulussa. Vaikka opinnäytetyömme on suunnattu nuoremmille kuin asuntolakurssin nuoret, kokeilimme ensimmäistä versiota *Kotibileet*-näytelmästä asuntolakurssin osallistujien kanssa. Kuitenkin suurin osa kävijöistä oli 16–17-vuotiaita ja juuri peruskoulun lopettaneita. Kokeilimme näytelmää kaksi kertaa, ensin tyttöporukalle ja sitten poikaporukalle.

Tyttöjä saapui paikalle seitsemän, ja aloitimme kerhokerran kertomalla mitä aiomme tehdä ja mihin tarvitsisimme heidän apuaan. Roolien jako onnistui luontevasti ja osa uskaltautui improvisoimaan rooliaan rohkeasti. Loppujen lopuksi näytelmästä tuli mukava, iloinen hetki koko tyttöporukalle.

Poikia saapui paikalle myös seitsemän ja kävimme heidän kanssaan läpi samat asiat kuin tyttöjen kanssa. Pojille tämä menetelmä oli hieman vieras ja he kokivat itseilmäisen hankalaksi, varsinkin kun näytelmässä piti vaihtaa sukupuolirooleja. Osa pojista pystyi kuitenkin eläytymään rooliinsa ja heittäytymään ihailtavasti.

Tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että kokeiluryhmät olivat pieniä, joten osa osallistui hieman vastahakoisesti näytelmään. Oikeassa tilanteessa ryhmät tulevat olemaan sekaryhmiä ja toivottavasti isompia. Kaikesta huolimatta perusajatus toimi näytelmässä ja saimme aikaan paljon hyvää keskustelua. Lopussa käydyt kysymykset avasivat näytelmää ja sen teemoitusta hyvin ja nuoret vakavoituivat miettimään aiheita vauhdikkaan näytelmän jälkeen. Tyttöjen kanssa näytelmä onnistui paremmin, sillä tytöt uskalsivat näytellä rohkeammin kuin pojat. Pojat pystyivät kuitenkin pohtimaan näytelmän jälkeen teemoja, vaikka itse näyttelyminen ei heiltä niin luontevasti onnistunutkaan kuin tytöiltä. Opinnäytetyömme perusajatus onkin nuorten kanssa yhdessä pohtiminen, ei näyttelymisen onnistuminen.

6.4.6 Toinen kokeilu

Olimme yhteydessä LINKKI-hankkeen koulunuoriso-ohjaajaan, joka oli kiinnostunut opinnäytetyömme ideasta. Työntekijä oli kiinnostunut käyttämään työmenetelmäämme esimerkiksi Tutor- ja JOPO-ryhmien kanssa. Työmenetelmä sopii parhai-

ten yhdeksäsluokkalaisille, jotka ovat jo ryhmäytyneet ja uskaltavat sen vuoksi heittäytyä näytelmään paremmin.

Annoimme LINKKI-koulunuoriso-ohjaajalle käsikirjoitukset näytelmistämme, joista hän nopeasti niitä silmäiltyään valitsi jo kerran aikaisemmin testatun *Kotibileet*-näytelmän. Esittämispaikaksi hän ehdotti nuorisotalolla olevaa ryhmäkokoontumistila Monttua. Hänellä oli seuraavalla viikolla tunteja JOPO-ryhmän kanssa ja hän arveli sen olevan sopiva ryhmä meidän tarkoituksiperiimme. Teimme parannellun version JOPO-ryhmälle ensimmäisen kokeilun parannusehdotusten mukaan. Saimme myös pyynnön LINKKI-hankkeen koulunuoriso-ohjaajalta, että vaihtaisimme kannabiksen tupakaksi. Hän koki aiheen tärkeämmäksi ja ajankohtaisemmaksi kyseiselle ryhmälle. Vaihdoin hänen pyynnöstään kannabiksen tupakaksi toiselle testikerralle. Päätimme kuitenkin, että lopullisessa näytelmässä käsittelemme kannabista sen ajankohtaisuuden vuoksi. Hän oli saanut lukea näytelmän raakaversiosta aikaisemmin, mutta työkiireiden takia hän ei ollut ehtinyt paneutua näytelmään tarkemmin. Tämä oli kannaltamme hyvä asia, sillä silloin saimme hyvää tietoa myös ohjaajalle tekemästämme ohjeesta.

JOPO on vuonna 2006 opetusministeriön perustama kehittämistoiminta. JOPO tarkoittaa joustavaa perusopetusta ja siihen ohjataan oppilaita, joilla on vaarana ilman päästötodistusta tai toisen asteen opiskelupaikkaa jääminen. JOPO-ryhmiin joko hakeudutaan itse tai oppilas voidaan ohjata siihen, jos toimintamallista uskotaan olevan hyötyä hänelle. Ryhmään voi hakeutua 6.–9.-luokkalaiset tai lisäluokkien oppilaat. Oppilaiden tukena ryhmässä on opettajan lisäksi nuorisotyöntekijä tai sosiaalityöntekijä. Opetus järjestetään osaksi lähiopetuksena ja osittain työpaikoilla, mutta myös esimerkiksi leirikouluissa ja kulttuurilaitoksissa. (Opetushallitus s.a.)

Nuoria saapui paikalle paikalle kymmenen. Alun kuulumisten vaihdon jälkeen ohjaaja esitteli meidät ja me kerroimme itsestämme ja koulutuksestamme. Kävimme nuorten kanssa myös läpi mitä apua toivoimme heiltä saavan opinnäytetyöhömme. Kerroimme myös näytelmän toteutustavan pääpiirteittäin. Korostimme nuorille, ettei näytelmässä ole väärää tai oikeita tapoja näytellä ja valintoihin, joita näytelmässä tehdään, ei ole olemassa oikeaa tai väärää vastausta. Pyysimme heitä olemaan rennosti ja antamaan luvan itselleen heittäytyä esiintymään. Selitimme, että jokainen saa valita itselleen sopivan tavan osallistua näytelmän kulkuun joko esiintymällä tai olemalla katsojana ja osallistumalla valintoihin.

Pian hahmottui, ketkä halusivat osallistua näytelmään aktiivisesti ja ketkä halusivat seurata sivusta. Roolitus sujui nopeasti, mutta ihailijan rooliin oli hankala löytää näyt-

telijää. Ehdotimme hieman erilaista roolijakoa, jonka nuoret hyväksyivät ja esitys pääsi alkamaan. Näytelmän ohjasi LINKKI-koulunuoriso-ohjaaja Maarit Aho ja hän osasi loistavasti neuvoa nuoria lavalla siirtymissä ja tunnelman luomisessa. Nuoret heittäytyivät rooleihinsa hyvin ja usein kuultiin naurunremahduksia näytelmän lomassa. Myös sivustakatsojat seurasivat näytelmää aktiivisesti. He myös tekivät rohkeasti päätöksiä näytelmän valintatilanteissa. Kohtaus, jossa ihailija lähestyy päähenkilöä, oli nuorille hieman hankala, mutta nuoret kuitenkin näyttelivät loppuun saakka.

Näytelmän jälkeiseen keskusteluun nuoret osallistuivat hyvin ja he pystyivät pohtimaan näytelmän teemoja. Maarit Aho osasi myös johdatella nuoria syvällisempäänkin pohdiskeluun muun muassa mietittäessä miten voi kieltäytyä tarjotusta tupakasta. Myös me haastoimme nuoria pohtimaan asioita. Hyvin syvälliseen pohtimiseen nuoret eivät vielä pystyneet, mutta toivomme, että asiat joita käsittelimme, ovat kuitenkin jääneet heidän alitajuntaansa. Uskomme, että läpikäymistämme asioista on hyötyä siinä vaiheessa, kun nuoret kohtaavat niitä arkielämässään.

6.5 Draamallisen työmenetelmän viimeistely

Viimeiseksi tuotekehitykseen kuuluu valmiin työmenetelmän viimeistely. Siinä esitetyksessä ilmi tulleet ongelmat on korjattu ja ulkoasu on mietitty valmiiksi. Näytelmään liittyvät avaavat kysymykset on tarkkaan harkittu ja työmenetelmä on valmis käytettäväksi. (Jämsä & Manninen 2000 85.)

Näytelmää tehdessämme mietimme koko ajan, onko kirjoitettu näytelmä luonteva ja helposti esitettävä. Päätimme laittaa myös paljon adjektiiveja näytelmään, jolloin tekeminen korostuu. Lauseet näytelmissä ovat lyhyitä ja yksinkertaisia, jotta niitä on helppo näytellä.

Vaikka etsimme paljon lähteitä näytelmien teemoihin, tarkoituksena ei ole kuitenkaan antaa suoria vastauksia avaaviin kysymyksiin. Lähtökohtanamme on nuorten kanssa yhdessä pohtiminen ja nuorten oman ajatusmaailman esille tuleminen. Ohjaajana toimivat sosiaalialan ammattilaiset, joilla itsellään on jo tietoa käsitellä näytelmissä esiintulevia aiheita.

Näytelmiä on luettu moneen kertaan läpi ja pohdittu miten niitä voisi muokata, jotta niitä on helppo näytellä. Kokeilukerrat antoivat paljon ja niistä saatiin hyvää palautetta. Kokeiluista saamamme palautteen mukaan muokkasimme valmiit versiot näytelmistä, joihin olemme varsin tyytyväisiä. Näytelmien nimeäminen tuotti hankaluuksia ja

päädyimme nimiin: *Kotibileet*, *Pelaaminen* ja *Rahankäyttö*, koska ne olivat aiheita, jotka havaitsimme järjestämällämme asuntolakurssilla nuorille haastaviksi.

Näytelmistä on testattu vain yhtä. Pohdimme, pitääkö muitakin näytelmiä testata, mutta emme kokeneet sitä tarpeelliseksi. Keskustelimme asiasta myös toimeksiantajan kanssa, eivätkä hekään kokeneet sitä tarpeelliseksi. Kaksi muuta näytelmää ovat toteutustavaltaan samankaltaisia kuin testattu näytelmä, joten emme kokeneet saavamme uusista testauskerroista lisää hyötyä.

Kokeilukerroilla kokeilimme työmenetelmää ryhmissä, joissa on ollut seitsemän ja kymmenen nuorta. Näytelmissä rooleja on 7–9. Ensimmäisellä kokeilukerralla näytelmää näyttelivät nuoret tekivät myös valinnat. Toisella kokeilukerralla taas katsojat tekivät valinnat. Työmenetelmä sopii siis käytettäväksi erikokoisten ryhmien kanssa, mutta minimi on seitsemän nuorta, roolien mukaan. Jos ryhmä on suuri, voi ohjaaja muokata rooleja siten, että kaikki halukkaat pääsevät mukaan. Esimerkiksi vanhemman roolia näyttellessä voi olla sekä äiti että isä. Työmenetelmäpakkaus sisältää 20 valintakorttia, joten työmenetelmän käyttäminen onnistuu myös suurten ryhmien, esimerkiksi luokkien kanssa. Pienissä ryhmissä valintakortit voidaan jakaa myös näyttelijöille, jolloin päähenkilö ei joudu yksin tekemään valintoja, vaan kaikki osallistujat vaikuttavat näytelmän kulkuun.

Toivomme draamallisen työmenetelmän vastaavan toimeksiantajan tarpeeseen. Työmenetelmän säilytys onnistuu pienessä tilassa eikä työmenetelmän käyttö vaadi paljon etukäteisvalmisteluja. Näytelmä voidaan toteuttaa aivan tavallisessa luokkatilassa tai muussa vastaavassa tilassa. Materiaaleina ohjaajalla kulkee mukanaan pakkauksessa kolme näytelmää, pohdintakysymykset, valintakortit ja ohjaajan ohje.

Työmenetelmän viimeistelyvaiheessa luotiin menetelmän visuaalinen olemus, joka jää ihmisten mieleen ja se on houkutteleva. Olimme ajatelleet draamalliselle työmenetelmälle kansiota, jossa sitä olisi helppo kuljettaa. Näytelmät ovat kohtausjärjestyksessä värikkäillä papereilla, jotka on laminoitu. Säilytyslaatikoksi askartelimme värikkään laatikon, jossa käytimme kevyitä ja vahvoja värejä (liite 5). Toivomme, että laatikko itsessään herättää huomion ja on visuaalisesti näyttävä. Laatikkoa koristaa teatterista tunnettu kuva naamioista, joissa on iloinen ja surullinen ilme.

7 TYÖMENETELMÄSTÄ SAATU PALAUTE JA EETTISYYS

Kokeilimme näytelmäämme ensin projektipinnoissamme ja toisen kerran paranneltua versiota JOPO-ryhmän kanssa. Ensimmäisellä kokeilukerralla ohjaajina olimme me itse. Toisella kokeilukerralla JOPO-ryhmälle näytelmän ohjasi LINKKI-koulunuoriso-ohjaaja Maarit Aho.

Projektipinnoissa keräsimme palautetta keskustellen nuorten kanssa. Toisella kokeilukerralla keräsimme palautetta laajemmin. Loimme yksinkertaisen palautelomakkeen, pyysimme palautetta LINKKI-koulunuoriso-ohjaajalta ja tarkastelimme kokeilutilannetta havainnointilomakkeen avulla.

7.1 Ensimmäisen kokeilun palaute

Asuntolakurssin kokeilukerralla keräsimme palautteen suullisesti keskustellen, sillä se oli kurssille osallistuville nuorille luonteenomaista. Nuoret ehdottivat teemoiksi muun muassa kannabiksen sijaan tupakointi ja alkoholin käyttö, sairaudet, lääkäriin hakeutuminen, liikennesäännöt, rahankäyttö, ruoanlaitto ja ruokavalio sekä peliriippuvuus. Osa myös halusi, että kohtaukset olisivat pidempiä, sillä näytelmän kohtaukset tuntuivat liian nopeilta. Nuoret olivat sitä mieltä, että näytelmä olisi hyvä kohdentaa yhdeksäsluokkalaisille, jolloin ryhmä on jo tuttu ja heittäytyminen on helpompaa.

Kokeilukerralla teimme huomioita, joista oli apua työmenetelmän kehittämisessä. Huomasimme, että näytelmän ohjaamisessa tärkeää on rauhallisuus ja tilan antaminen nuoren esiintymiselle. Alkuperäinen versio ei ollut johdonmukainen ja ohjaajan oli haastava lukea sitä. Varsinkin valintakohtauksissa eteneminen oli hapuilevaa, koska ensimmäisessä luonnosversiossa näytelmän käsikirjoitus oli kirjoitettu yhdelle paperille. Ensimmäisellä kokeilukerralla näytelmässä oli vielä joko positiivinen tai negatiivinen loppu riippuen siitä, millaisia valintoja näytelmän varrella oli tehty. Huomasimme tämän olevan epäloogista, jos valintatilanteissa valitaan välillä ”kyllä” ja välillä ”ei”. Siksi päädyimme avoimeen loppuun, jossa nuorten kanssa keskustellen pohditaan, miten päähenkilön elämä voi muuttua riippuen tehdyistä valinnoista.

7.2 Toisen kokeilun palaute

Esittelimme kaikki kolme näytelmää toimeksiantajalle. Toimeksiantaja valitsi *Kotibileet*-näytelmän kokeiltavaksi JOPO-ryhmän kanssa. Aikataulujen yhteensovittamisen vuoksi kokeilukerta ajoittui jo seuraavalle viikolle.

Nopean aikataulun takia emme ehtineet keskittyä palautelomakkeen ja havainnointilomakkeen laatimiseen. Myöskään opinnäytetyömme ohjaajat eivät ehtineet arvioida lomakkeiden laatua. Lomakkeiden huolellisemmalla suunnittelulla olisimme luultavasti saaneet kattavampaa palautetta.

7.2.1 Palautelomakkeen analysointi

Toisella kokeilukerralla JOPO-ryhmän kanssa keräsimme kirjallisen palautteen harjoitteen jälkeen (liite 6). Jokaiselle nuorelle annettiin vastauspaperi ja kynä, ja heidät ohjattiin etäämmälle toisistaan, jotta jokainen saa vastata itsekseen, omassa rauhasa. Nuoret vastasivat palautteeseen, mutta kun yksi palautti paperinsa, muutkin palauttivat paperinsa ehkä hieman hätiköiden. Tämä omalta osaltaan varmasti vaikutti saamamme palautteen niukkuuteen. Voi myös olla, että nuorille oli haastavaa antaa palautetta kirjallisesti. Saamamme palautteen niukkuuden vuoksi käytimme palautteen analysoinnissa yksinkertaista taulukointia (liite 7), jossa on ilmaistu positiivista ja negatiivista palautetta tarkoittavat ilmaisut yksinkertaisemmassa muodossa. Palautelomakkeisiin kirjatut ”joo”, ”kyllä” ja ”juu”-tyyppiset ilmaisut on yksinkertaistettu ”kyllä”-vastauksiksi. Yleensä negatiiviset vastaukset olivat selkeitä ”ei” ja epävarmuutta kuvaavat ilmaisut on yleistetty ”en tiedä”-vastauksiksi. Vastauksia saimme yhteensä 10 kappaletta.

Yleisarvosanaksi harjoitukselle keskiarvoksi tuli 8,8. Sisältöjen arvosanan keskiarvoksi tuli 8,5. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että aihepiiri ja sisällöt olivat ajankohtaisia. Lisäksi kaikki vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että näytelmä eteni jouhevasti. Neljä vastaajaa oli sitä mieltä, että asioista oli helpompi keskustella näytelmän jälkeen, kun taas viisi vastaajaa koki, että asioista ei ollut helpompi keskustella näytelmän jälkeen. Yksi vastaaja ei osannut sanoa. Kahdeksan vastaajaa ei pitänyt rooleja liian haastavina näytellä, yksi ei osannut sanoa ja yksi koki roolit liian haastavina. Kahdeksan vastaajaa oli sitä mieltä, että tämä olisi mielekäs tapa käsitellä asioita, ja kaksi ei osannut sanoa. Vapaassa kommentoinnissa nuoret vastasivat seuraavaa: ”☺”, ”☺”, ”jaa”, ”tosi realistinen tarina”, ”hyvä juttu”, ”näytelmä oli hyvin realistinen, käy nykynuoriin”, ”näytelmä oli hyvin kirjoitettu”, ”kiva, erilainen”.

Palautteessa yllättävää oli se, että viisi vastaajaa koki, että asioista ei ole helpompi keskustella näytelmän jälkeen kuin ilman näytelmää. LINKKI-koulunuoriso-ohjaajan mukaan JOPO-ryhmä on hyvin keskustelevainen ja puhelias muutenkin, joten pohdimme tämän vaikutusta asiaan. Nuoret kokivat, että asioista on muutenkin helppo keskustella, eikä näytelmän vaikutus ole niin suuri.

7.2.2 LINKKI-koulunuoriso-ohjaajan palaute

LINKKI-koulunuoriso-ohjaaja Maarit Aho sanoi, että ohjaajan ohjeeseen paneutuminen helpottaa työmenetelmän käyttöä, mutta myös näytelmä olisi hyvä lukea ainakin kerran läpi ennen ohjausta. Tämä mainitaan myös ohjaajan ohjeessa. Itse näytelmä oli hänestä hyvä, ajankohtainen ja toimiva. Roolijako oli hieman haastavaa, vaikka kyseessä oli hyvin osallistuva ryhmä. Hän mietti myös tarvitsisiko kohtausten taustalle musiikkia esimerkiksi bileilta-kohtaukseen. Ulkoasu oli hänestä selkeä, vaikkakin yhdessä kohtauksessa olivat valinnat menneet väärinpäin (kyllä-valinnan alapuolella oli ei-vastauksen teksti).

Maarit Ahon mielestä näytelmä olisi voinut olla hieman pidempi ja repliikkejä voisi olla enemmän. Näytelmässä oleva ihailijan rooli kannattaisi kirjoittaa hieman vähemmän hyökkääväksi. Ihailijan flirttaileva rooli oli hänestä nuorille liian haastava. Muuten hän oli varsin tyytyväinen näytelmään. Tapasimme LINKKI-koulunuoriso-ohjaajaa muuttaman viikon päästä sattumalta uudelleen ja hän kertoi, että nuoret olivat toivoneet lisää samankaltaisia näytelmiä. Tämä oli mielestämme parasta palautetta mitä saimme, sillä olihan lähteenä nuoret aivan spontaanisti.

LINKKI-koulunuoriso-ohjaaja antoi palautteensa suullisesti heti näytelmän jälkeen. Hänellä oli muita sovittuja menoja ja meidän aikataulumme ei myöskään sopinut myöhemmin käytävä palautekeskustelu. Palautteen antoa häiritsi hieman paikka, jossa saimme palautteen. Hän ei pystynyt keskittymään pitkään palautteen antoon, koska olimme vielä nuorten kanssa samassa tilassa ja ohjaajalla oli heistä valvontavastuu.

Otimme huomioon palautteet viimeistellyissä versioissa mahdollisuuksien mukaan, mutta esimerkiksi ulkoiseen rekvisiittaan liittyvät toiveet jätämme jokaisen ohjaajan omaan harkintaan. Ilman ylimääräistä rekvisiittaa työmenetelmä on helpommin toteutettavissa paikasta riippumatta. Saamamme palautteen myötä lisäsimme näytelmiin repliikkejä ja kohtauksia, mutta esiintyminen riippuu nuorten aktiivisuudesta. Saamamme palautteen mukaan muokkasimme "ihailijan" roolia vähemmän päällekkäiseksi, ja nimesimme hänet "tyypiksi".

7.2.3 Havainnointilomakkeen analysointi

Toista testikertaa varten kehitimme havainnointilomakkeen meille näytelmän etene-
misen analysointia helpottamaan (liite 8). Havainnointilomake sisälsi kuusi kohtaa, joihin kirjoitettiin vapaasti tekstiä. Täytimme havainnointilomaketta samalla kun seu-

rasimme näytelmän ohjausta ja käytimme havainnointilomakkeen kirjoittamiseen aikaa vielä näytelmän jälkeen. Jokainen meistä opinnäytetyön tekijöistä täytti oman havainnointilomakkeensa. Analysoimme havainnointilomakkeen tulokset sisällönanalyysilla. Vaikka tarkoituksenamme ei ollut tuottaa tutkimuksellista tietoa, sisällönanalyysillä saimme pelkistettyä havainnointilomakkeella tekemämme huomiot (liite 9).

Sisällönanalyysilla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sen avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysilla saadaan aineisto vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 103.)

Sisällönanalyysissa aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota ja hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekäs, selkeä ja yhtenäistä informaatiota. Aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysilla luodaan sanallinen ja selkeä kuvaus tästä ilmiöstä. Selkeyden myötä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä ilmiöstä. Sisällönanalyysi perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi uudella tavalla. Aineistolähtöinen analyysi jaetaan kolmeen vaiheeseen: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108.)

Sisällönanalyysilla saimme kuusi käsitettä alakategorioihin, yksi käsite kutakin lomakkeen kohtaa tutkien. Analyysista pelkistyneet käsitteet olivat kaikki sellaisia, joita olimme koko opinnäytetyöprosessin ajan käsitelleet ja pohtineet. Käsitteet olivat jouhevuus, roolitus, valinnat, osallisuus, ohjaus ja dynamiikka.

Näytelmien etenemisen jouhevuus on ollut haasteenamme näytelmien luomisen aikana, sillä toivomme näytelmien olevan helppoja käyttää erilaisten oppilasryhmien kanssa. Roolituksella on suuri merkitys näytelmän onnistumisen kannalta. Testauskerralla roolitus ei onnistunut niin hyvin kuin olimme ajatelleet, joten se nousi merkittävänä huomiona havainnointilomakkeilta. Valinnat ja valintojen tekeminen ovat työmenetelmän opettavaisuuden taustalla, jolloin nuoret saavat miettiä valintoja oikean ja väärän välillä, ja kokeilla valintojen vaikutuksia omaan elämäänsä näytelmän sisällä.

Osallisuus on yksi opinnäytetyömme avainsanoista, ja sen merkitys näyttäytyi myös havainnointilomakkeilla. Myös ohjauksen problematiikkaa olemme pohtineet työmenetelmän kehittämisen aikana luodessamme ohjaajalle ohjetta työmenetelmän käy-

töstä. Työmenetelmää käytettäessä korostuu ryhmadynamiikan merkitys näytelmän onnistumisessa. Ensimmäisellä testauskerralla saimme palautetta siitä, että työmenetelmän käyttö onnistuu parhaiten yhdeksäsluokkalaisten kanssa, jotka ovat jo tuttuja keskenään. Ryhmän tuttuudella on ilmeinen vaikutus näytelmän kulussa ja onnistumisessa.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys perustuu pitkälti ihmisoikeuksiin. Tutkijan on tehtävä selväksi tutkimukseen osallistujille tutkimuksen tavoitteet, siinä käytetyt menetelmät ja siihen liittyvät riskit. Nämä kaikki on selvitettävä siten, että osallistujat sen pystyvät ymmärtämään. Tutkimukseen osallistuminen on oltava vapaaehtoista ja jos osallistuja haluaa, hänellä on oikeus myös keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Hänellä on oikeus myös jälkikäteen kieltää häntä koskevan aineiston käyttö tutkimuksessa. Osallistujalle tulee olla selvää millaiseen tutkimukseen hän osallistuu.

Tutkittavien suoja on oleellisesti myös heidän oikeuksiensa ja hyvinvoinnin turvaaminen. Eettisyyteen kuuluu myös se, että tutkimusaineisto on luottamuksellista ja sitä ei käytetä muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen. Osallistujien on saatava osallistua nimettöminä ja heidän identiteettinsä on suojattava. Yhtenä tärkeimpänä tekijänä on myös, että tutkijan on noudatettava lupaamiaan asioita ja toimittava vastuuntuntoisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Opinnäytetyössämme nämä eettisyyden kriteerit täyttyivät nuorille järjestetyissä näytelmän testaus- ja palautteenantotilanteissa. Kerroimme heille mitä olemme tekemässä ja mihin heidän osallitumistaan tarvitaan. Käytimme nuorilta saatua palautetta vain näytelmän parantamiseen ja tämän opinnäytetyön tekemiseen, aivan kuten olimme heille kertoneet ja luvanneet.

Palautteet nuorilta pyysimme nimettöminä ja siten heidän identiteettisuojaansa säilyi. Lisäksi jokainen nuori täytti palautelomakkeen itsenäisesti, joten toisten mielipide ei voinut vaikuttaa heidän vastauksiinsa. Korostimme myös, että kritiikki on aivan yhtä arvokas mielipide, tällä pyrimme luomaan palautteenantohetkeen odotuksista vapaan ilmapiirin.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata muun muassa selventämällä mitä tutkii, miksi ja mikä tutkimuksessa kiinnostaa itseään. Aineiston keruumenetelmä ja sen käsittely ja raportointi ovat myös luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä. On myös selvitet-

tävä miten tutkimukseen osallistujat on valittu ja missä suhteessa tutkija on heihin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.)

Keräsimme aineistoa työmenetelmän kehittämisen tueksi kattavasti. Saimme tietoa usealta nuorelta ja alalla toimivalta asiantuntijalta. Se, että tapasimme asiantuntijoita eri yhteyksissä, vahvisti aiheemme luotettavuuden. Samankaltaiset huolenaiheet nuorista nousivat esille eri yhteyksissä. Keräsimme tietoa myös eri nuorisoryhmiltä. Ryhmät eivät olleet sidoksissa toisiinsa ja silti heidän palautteissaan oli yhteneväisyyksiä. Tästä pystyimme päättämään, että aiheemme olivat olleet ajankohtaisia.

Työmme luotettavuutta lisää se, että tekijöitä on kolme, jolloin tuloksia tarkasteltiin laajemmin. Keskinäinen keskustelu myös avasi uusia näkökulmia teemoihin ja käsiteltäviin asioihin. Myös tekijöiden ikäjakauma osaltaan toi uusia näkökantoja teemoihin ja niiden käsittelyyn.

Olemme pyrkineet käyttämään tuoreita lähteitä ja olemme tarkastelleet lähteitämme kriittisesti. Käyttämämme lähteet ovat olleet luotettavia ja tunnustettuja julkaisuja tai tunnetuilta julkaisijoilta. Käytimme paljon aikaa lähteisiin tutustumiseen. Samasta teemasta etsimme tietoa monipuolisesti eri lähteistä, mikä lisää opinnäytetyön teoria-tiedon luotettavuutta. Käytimme myös kahta englanninkielistä lähdetä tukemaan opinnäytetyömme lähteiden luotettavuutta.

8 POHDINTA

Opinnäytetyönämme draamallisen työmenetelmän luominen on ollut hauska tehtävä, mutta myös vaativa prosessi. Jokainen meistä on käynyt teatterissa, mutta ollut korkeintaan koulun näytelmissä mukana eikä kenelläkään meistä ollut käsitystä näytelmän tekemisestä. Emme kuitenkaan kokeneet sitä esteeksi, vaan jokaisella on hyvä mielikuvitus, joten luotimme itseemme.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet ideoiden työstämistä eteenpäin ja yhteistyötä. Olemme opetelleet luopumaan, jotta saadaan aikaan toimiva kokonaisuus, mutta olemme oppineet myös säilyttämään ideoita ja jalostamaan niitä niin, että ne sopivat lopputulokseen. Mieltemme on täytynyt pysyä avoimina toisten ehdotuksille, eikä mustasukkaisesti vaalia vain omia mielipiteitä. Mielestämme opinnäytetyötä tehdessä on tullut hyvin esille kuinka toinen voi tuoda toisen tekstiin lisää syvyyttä ja näkökantoja ja siten olemme saaneet aikaan ehjempiä kokonaisuuksia.

Opinnäytetyön tekemisen myötä olemme kehittyneet ryhmässä toimimisessa ja yhteistyötaitomme ovat parantuneet. Koska meitä tekijöitä on kolme, aikataulujen yhteensovittaminen on ollut ajoittain haastavaa. Opinnäytetyöprosessin alussa emme tunteneet toisiamme hyvin, mikä toi jännitystä tehtävän tekemiseen. Ajan kuluessa kuitenkin ryhmämme löysi tavan toimia yhdessä ja jokainen oman roolinsa. Ryhmässä myös kaikki tukivat toinen toistaan.

Työmenetelmän luomisen myötä on herännyt kiinnostus erilaisia työmenetelmiä kohtaan ja niiden käyttämiseen erilaisten asiakasryhmien kanssa. Olemme huomanneet draaman mahdollisuudet nuorten kanssa tehtävässä ennaltaehkäisevässä työskentelelyssä. Oli ilo huomata, että nuoret jotka eivät halunneet osallistua näyttelemiseen, seurasivat näytelmää tarkasti ja olivat aktiivisesti mukana. Kun nuoret näyttelevät aikuisten näyttelemisen tai luennoimisen sijaan, pysyy mielenkiinto yllä ja kokemus on aidompi.

Toimeksiantaja on aktiivisesti osallistunut opinnäytetyömme eteenpäin viemiseen tuoden esiin uusia ideoita ja kehittämiskohteita. Olemme olleet heihin yhteydessä useaan otteeseen ja selvittäneet opinnäytetyömme etenemistä. Samalla olemme oppineet, kuinka tärkeää verkostoituminen on ja kuinka monet tahot täytyy ottaa huomioon uutta työmenetelmää kehittäessä.

Työmenetelmän kehittämistyön kannalta olisi ollut hyvä, jos olisimme kokeilleet myös kahta muuta näytelmää toimeksiantajan kanssa. Näytelmiä olisi voinut palautteiden

myötä kehittää ja parannella toimivammiksi. Näytelmien nimeäminen oli myös hankalaa ja olisi kannattanut miettiä jo alkuvaiheessa, miten näytelmien nimet kuvaavat sisältöä.

Lisäksi kehitettävää olisi ollut palaute- ja havainnointilomakkeen rakenteessa. Olimme voineet saada kattavampaa palautetta erilaisten lomakkeiden myötä. Kysymyksenasetteluja olisi pitänyt miettiä vielä tarkemmin, jotta kysymyksiin olisi saatu kuvailevia vastauksia. Nykyisellä palautelomakkeella tulleista vastauksista ei saatu mielestämme tarpeeksi paljon informaatiota. Asiaan vaikutti se, että toinen kokeilukerta tuli meille aika nopeasti, joten emme ehtineet pohtia lomakkeiden rakenteita opponenttien ja opinnäytetyön ohjaajien kanssa.

Ammatillista kasvua opinnäytetyöprosessissa on lisännyt myös tämänhetkiseen nuorisokulttuuriin tutustuminen tiedonhaun ja ajankohtaisen uutisoinnin seuraamisen myötä. On ollut mielenkiintoista huomata, että tietyt asiat nuoruudessa ovat pysyviä, ja samoja asioita on pohdittu jo 1980-luvulla. Jotkut asiat taas ovat tulleet aivan uutena asiana ja joidenkin asioiden ilmenemismuoto on muuttunut, esimerkiksi kiusaamista tapahtuu nykyisin Internetissä. Huomasimme teorian sitoutuvan käytäntöön, sillä nuoruuden kehitystehtävät ovat pysyneet kymmeniä vuosia samoina ja edelleen ne löytyvät nykynuorten käyttäytymisen taustalta.

Tiedonhankintataitomme ovat myös kehittyneet. Olemme hakeneet tietoa niin Internetistä kuin perinteisesti kirjoista, mutta myös keskustelemalla asiantuntijoiden kanssa ja pyytämällä palautetta lomakkeilla nuorilta. Näytelmiä pohtiessamme olemme joutuneet miettimään teorian ja käytännön kohtaamista mahdollisimman miellyttävällä ja mielenkiintoisella tavalla. Olemme pyrkineet sisäistämään nuorten ajatusmaailmaa, jotta he tunsivat työmenetelmän mahdollisimman paljon heidän maailmaansa koskettavaksi.

Opinnäytetyön ideointivaiheessa etsimme tietoa viitekehikseemme ja valitsimme teemoiksi nuoruuden kehitystehtävät, draamakasvatuksen, osallisuuden ja elämäntilanteen. Lähtökohtana olivat nuoret ja jokin kehittämistyö nuoruuteen liittyen, sillä emme olleet kiinnostuneet tutkimuksen tekemisestä. Näin ollen otimme selvää, millä tavalla nuoruuteen liittyy ja syvennyimme nuoruuden kehitystehtäviin. Draamallisen työmenetelmän kannalta oli tärkeää tutustua nuorten kohtaamiin kehitystehtäviin, jotta työmenetelmä voi omalta osaltaan vastata näihin haasteisiin, esimerkiksi autonomian tunteen lisääntymiseen vahvistamalla nuorten omia päätöksentekotaitoja.

Viitekehykseen kuuluva osallisuus on myös olennainen osa työmenetelmäämme. Työmenetelmän käyttämisen myötä nuorten osallisuus omaan elämäänsä vahvistuu ja heidän elämänhallintataitonsa lisääntyvät. Tavoitteena on, että nuori pystyy itse näiseen päätöksentekoon omaan elämäänsä liittyvissä asioissa siten, ettei esimerkiksi kaveriporukan painostus vaikuta päätöksiin.

Draamakasvatus loi pohjaa näytelmien luomiselle. Draamakasvatuksen genreihin tutustumalla saimme vinkkejä oman työmenetelmän luomiseen. Vaikka draamakasvatusta käytetään yleensä kouluissa ja siihen erikoistuneiden opettajien toimesta, koimme draamakasvatukseen perustuvan työmenetelmän kuitenkin luontevaksi tavaksi keskustella nuorten kanssa myös koulun ulkopuolella. Draamakasvatuksessa risteytyvät taide ja kasvatus. Samoin työmenetelmässä näytelmät kuvaavat taidetta ja draamaa, pohdintakysymykset taas kasvatusta.

Luomamme työmenetelmän jatkona voisi olla tutkimus, jossa selvittäisiin laajemmalti työmenetelmän käyttäjien mielipiteitä esimerkiksi näytelmien käytettävyydestä ja teemojen ajankohtaisuudesta. Valmiista näytelmistä voisi myös kehittää tietokonepeilin, jota alun perin suunnittelimme. Työmenetelmä on luotu ajatellen yläkouluikäisiä nuoria erityisesti kouluympäristössä. Työmenetelmää voi kuitenkin soveltaa erilaisiin asiakasryhmiin ja tilanteisiin. Menetelmää voisi käyttää niin nuortenkerhoissa kuin lastensuojelussakin. Se sopii kouluympäristöön, mutta myös vapaa-ajalla käytettäväksi yhdessä nuorten kanssa.

Opinnäytetyömme esityksessä saimme palautetta, niin toimeksiantajalta kuin opettajilta ja opponenteilta. Nuorisopalvelut olivat miettineet missä he voisivat hyödyntää työmenetelmäämme. Ideoita oli muun muassa erilaiset leirit, kerhot, vanhempainillat ja mediapaja, jossa näytelmän voisi myös videokuvata.

Ennen työmenetelmän käyttöä on hyvä luoda ryhmälle säännöt, jolloin näytteleminen tuntuu osallistujista turvallisemmalta. Nuoria kannattaa ryhmäyttää etukäteen erilaisilla tutustumisleikeillä ja harjoitteilla. Vieraskin ryhmä uskaltaa heittäytyä näytelmään tutustumisharjoitteiden myötä. Työmenetelmän käytettävyyttä lisää se, että samalla mallilla on mahdollista luoda uusia näytelmiä asiakasryhmän tarpeista riippuen, tarvitaan vain hieman mielikuvitusta!

LÄHTEET

Aalberg, V. & Siimes, A. 1999. *Lapsesta aikuiseksi: Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*. Helsinki: Nemo.

Anttila, A., Haapanen S., Myyrä, R., Mönttinen, P., Parviainen, S. & Jaakola, V. 2012. *Nuorten osallisuus ja vaikuttaminen kulttuurisessa nuorisotyössä* [verkkajulkaisu]. Nuorisosiankeskus [viitattu 17.11.2014]. Saatavissa: <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/85fb81804aeb262984ed8e7ee4141bc3/Nuorten+osallisuus.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=85fb81804aeb262984ed8e7ee4141bc3>

Cacciatore, R., Korteniemi-Poikela, E. & Huovinen, M. 2009. *Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa*. Juva:WS Bookwell Oy

Dunderfelt, T. 2011. *Elämäkaaripsykologia*. Helsinki: WSOYpro Oy.

ESPAD. 2011. *The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs* [verkkodokumentti]. The 2011 ESPAD report [viitattu 17.7.2015]. Saatavissa: http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_SUMMARY.pdf

Grönfors, Seija 2015. Velkaneuvoja. Iisalmi 17.2.2015. Keskustelu.

Haarala, J. 2014. Nuorten kotibileissä olut tai siideri on vaihtunut kannabikseen [digijulkaisu]. Yle 22.9.2014 [viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/nuorten_kotibileissa_olut_tai_siideri_on_vaihtunut_kannabikseen/7485795

Heikell, M. 2012. *Draamakasvatus ihmisen identiteetin rakentajana*. Tampere: Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu-tutkielma.

Heikkinen, H. 2002. *Draaman maailmat oppimisalueina: Draamakasvatuksen vakava leikkisyys*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.

Heikkinen, H. 2003. Draamakasvatus liminaarisena leikkikenttänä—TIE-genren teoreettinen viitekehys. Teoksessa Heikkinen, H. & Viirret, T.-L. 2003. *Draamakasvatuksen tiellä: Tutkimus TIE-projektista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 11–24.

Heikkinen, H. 2004. *Vakava leikillisuus: Draamakasvatusta opettajille*. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H. 2005. *Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista*. Jyväskylä: Minerva Kustannus.

Heikkinen, H. & Viirret, T. 2003. *Draamakasvatuksen tiellä—tutkimus TIE (theatre in education) -projektista*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Hiltunen, J. & Konivuori, H. 2005. *Vihreä draama*. Gummerus: Jyväskylä.

Huttunen, V. 2015. ”Teksti oli sellaista, että suu saippualla pestäisiin”. *Iisalmen Sanomat* 8.1.2015.

Iisalmen kaupungin Nuorisopalveluiden www-sivu [viitattu 17.9.2015]. Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Nuorisopalvelut>

Jackson, A. & Vine, C. 2013. *Learning through theatre—the changing face of theatre in education*. Third edition published 2013 by Routledge.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. *Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Tammi.

Karkkulainen, M. 2011. *Siivet selkään, draamakengät jalkaan – kohtaamisia draaman pedagogisilla näyttämöillä*. Helsinki: Draamatyö.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. *Hyvä itsetunto*. Bookwell: Juva.

Kettumäki, A. 2015. Maksuhäiriö voi estää nuorelta jopa työpaikan saannin [digijulkaisu]. *Yle* 12.2.2015 [viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/maksuhairio_voi_estaa_nuorelta_jopa_tyopaikan_saannin/7795362

Kohvakka, R. 2013. *Yhteisöpalvelut istuvat suomalaiseen sosiaalisuuteen* [verkkojulkaisu]. Tilastokeskus [viitattu 26.6.2015]. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-06-03_001.html?s=0

Korpelainen, L. 2015. Pikavippien käyttö voi estää toimeentulotuen saamisen [digijulkaisu]. *Yle* 30.6.2015 [viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/pikavippien_kaytto_voi_estaa_toimeentulotuen_saamisen/8114521

Kunnat.net. 2012. Tuotteistus on määrittelyä, tarkentamista ja kehittämistä [verkkodokumentti]. Kunnat.net [viitattu 30.7.2015]. Saatavissa: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sote-kehittamistyo/tuotteistusmalli/Sivut/default.aspx#anchor-details>

Kurki, L. 2000. *Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.

Laki ja seksuaaliterveys [verkkodokumentti] s.a. Väestöliitto. [viitattu 17.7.2015]. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/laki_ja_seksuaaliterveys/

MLL. s.a. *Motivaatio* [verkkodokumentti]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto [viitattu 17.7.2015]. Saatavissa: http://www.mll.fi/nuortennetti/koulu_ja_ty/koulu/motivaatio/

Mikkola, E. 2013. *Ääneni kuuluu! Draamakasvatuksen mahdollisuudet kouluyhteisössä*. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, esittävän taiteen koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Mustajoki, P. 2015. *Lasten ja nuorten lihavuus* [verkkojulkaisu]. Terveyskirjasto [viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00443

Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 1999. *Ihmisen psykologinen kehitys*. Helsinki: WSOY.

Nurmi, S. & Rantala, K. 2011. *Näyn ja kuulun—Lapsen etu ja osallisuus*. Helsinki: LK-kirjat/Lasten Keskus Oy.

Nuorisolaki L. 27.1.2006/72. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 17.11.2014]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Nuorten seksuaalioikeudet [verkkodokumentti] s.a. Väestöliitto. [viitattu 17.7.2015]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>

Opetushallitus. s.a. *Joustavaa perusopetusta koskeva kehittämistoiminta, JOPO®* [verkkodokumentti]. Opetushallitus [viitattu 15.7.2015]. Saatavissa: http://www.oph.fi/kehittamishankkeet/joustava_perusopetus

Oranen, M. s.a. *Lasten osallisuus* [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 17.11.2014]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>.

Partinen, M. 2009. *Unihäiriöt* [verkkojulkaisu]. Terveyskirjasto [viitattu 27.6.2015]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=seh00052

Penttilä, S. & Salokannel, T. 2003. *Draamatarina. Teemana päihteen*. Kalevan nuorten liitto.

Po1nt.fi Nuorten portaalin www-sivu [viitattu 17.9.2015]. Saatavissa: <http://www.po1nt.fi/fi/kunnat/iisalmi>

RISE. 2013. *Nuorten oikeusopas* [verkkodokumentti]. Rikosseuraamuslaitos [viitattu 15.7.2015]. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/yhdyskuntaseuraamustoimisto/tot/joensuunyhdyskuntaseuraamustoimisto/ajankohtaistanuorenoikeusopas.html>

Salmi, V. 2012. *Katsaus nuorten rikoskäyttäytymiseen ja uhrikokemuksiin 2012* [verkkopublication]. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos [viitattu 26.6.2015]. Saatavilla: http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsauksia-sarja/6X40o3djj/Katsaus_nuorten_rikosk_ytt_ytymiseen_verkkokatsaus_27.pdf

Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen [verkkopublication]. Teoksessa Jämsen, A. & Pyykönen, A. (toim.). *Osallisuuden jäljillä* [viitattu 15.7.2015]. Saatavissa: <http://www.setlementti.fi/uusi-paikallisuus/materiaalipankki/?x418515=503569>

Tervo, T. 2014. Tutkija: Nuorten pitää saada hengaila ostoskeskuksissa [digijulkaisu]. *Vantaan Sanomat* 20.8.2014 [viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: <http://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/233034-tutkija-nuorten-pitaa-saada-hengaila-ostoskeskuksissa>

THL. 2013. *Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointi 2004/2005–2013* [verkkodokumentti]. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos [viitattu 15.7.2015]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset>

Toivakka, S. & Maasola, M. 2011. *Itsetunto kohdalleen! Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen*. Juva: Bookwell Oy.

Toivanen, T. 2007. *Lentoon! Draama ja teatteri koulussa*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

YLÖS-hankkeen www-sivu [viitattu 5.6.2015]. Saatavissa: <http://www.yleisotyo.fi/>

LIITTEET

Liite 1: Kotibileet-näytelmä

KOTIBILEET-NÄYTELMÄ**Roolit:**

- Nuori (päähenkilö)
- Paras kaveri
- Bileporukkaa/koulukaverit (n. 3 henkilöä)
- Tyyppi (mieluummin vastakkaista sukupuolta kuin päähenkilö)
- Vanhempi

1. KOHTAUS

(nuori, bileporukka, tyyppi, paras kaveri)

On lauantai-ilta, ja nuori on juhlimassa kotibileissä bileporukan kanssa. Siellä kaikki tanssivat, hengailevat ja revittelevät kunnolla pop-musiikin soidessa taustalla. Tunnelma on aivan mieletön ja kaikilla on tosi hauskaa!

Sitten nuoren paras kaveri tulee sekavan oloisena nuoren luo kannabista polttaen. Paras kaveri yrittää tarjota kannabista nuorelle ja houkuttelee tätä polttamaan kannabissavukkeestaan sauhut. Nuori empii. Paras kaveri kertoo nuorelle kuinka hyvän olon kannabiksesta saa ja tyrkyttää sätkää nuorelle.

STOP!

Ottaako nuori tarjotun kannabissavukkeen vastaan?

Nuori ottaa kannabissätkän parhaalta kaverilta ja imaisee kunnan sauhut. Nuori alkaa rajusti yskimään, ja paras kaveri nauraa. Bileporukka tulee nuoren ympärille kannabista poltellen ja olutta juoden. Bileporukka tarjoaa myös olutta nuorelle, joka juo tarjotun kaljan kerta heitolla. Koko jengi jatkaa yhdessä tanssimista ja bilettämistä. Yhtäkkiä nuori alkaa hoiperrella voimakkaasti. Hän tuntee olonsa erittäin sekavaksi ja alkaa voida pahoin. Muut jatkavat tanssimista ja bilettämistä.

Nuori pudistaa päätään ja kieltäytyy sauhuista. Paras kaveri yrittää yhä painostaa nuorta polttamaan tarjoamalla kannabissätkää. Nuori pitää päänsä ja sanoo ystävälleen päättäväisesti ”ei kiitos, ei nyt”. Paras kaveri hörähtää pettyneenä ja kävelee nuoren luota pois. Muu porukka kokoontuu nuoren ympärille ja haukkuu nuorta nössöksi. Tässä vaiheessa paras kaveri palaa paikalle ja käskee bileporukan lopettamaan haukkumisen. Nuori näyttää arvostuksensa näyttämällä parhaalle kaverilleen peukkua. Bileet jatkuvat ja koko jengi tanssii.

2. KOHTAUS

(nuori, bileporukka, tyyppi, paras kaveri)

Seuraavaksi tyyppi kävelee nuoren luokse ja tervehtii nuorta flirttaillen heiluttamalla kulmakarvojaan. He kyselevät toisiltaan kuulumisia. Lyhyen jutteluhetken jälkeen tyyppi ehdottaa nuorelle läheisempää kanssakäymistä selvästi vihjaillen. Nuori on ihmeissään. Tyyppi pyytää nuorta tulemaan luokseen ja iskee tälle silmää vihjaukseksi.

STOP!

Lähtekö nuori tyyppin mukaan?

Nuori nyökkää suostuvaisesti tyyppille ja molemmat hymyilevät leveästi. Nuori ja tyyppi alkavat tehdä bileistä lähtöä ja he vilkuttavat bileporukalle. Nuori ja tyyppi lähtevät kävelemään pois bileistä poistuen samalla näyttämöltä. Muu bileporukka siirtyy myös joko kotiinsa tai jatkoille poistuen samalla lavalta.

(Kohtaus tyyppin luona) Nuori ja tyyppi tulevat takaisin lavalle ja molemmat nukkuvat ja kuorsaavat kovasti. Yhtäkkiä nuori säpsähtää hereille. Hän katsoo ympärilleen ja huomaa vierellä nukkuvan henkilön. Nuori säikähtää tajutessaan, ettei ole omassa kodissaan. Hän kömpii hoiperrellen pois sängystä, hiipii varpaillaan ovelle ja katsoo taakseen, ettei toinen herää. Sitten hän juoksee kotiinsa poistuen samalla lavalta. (Ennen uutta kohtausta tyyppi poistuu lavalta ja nuori palaa lavalle.)

Nuori kieltäytyy ystävälliseen sävyyn tyyppin tarjouksesta. Tyyppi huokaisee suureen ääneen ja poistuu nuoren luota muun jengin joukkoon. Bileet jatkuvat edelleen. Hetken päästä nuori katsoo rannekelloaan ja huomaa, kuinka myöhä jo on. Nuori alkaa vilkuttamaan koko jengille ja poistuu bileistä kotiin samalla poistuen lavalta. Muu poppoo siirtyy myös joko kotiinsa tai jatkoille poistuen samalla lavalta.

3. KOHTAUS

(nuori, paras kaveri, vanhempi)

Seuraava aamu koittaa ja on kouluun lähdön aika. Nuori herää, raapii väsyneenä päätänsä ja haukottelee suureen ääneen haroen hiuksiaan. Nuoren paras kaveri tulee ovelle ja koputtaa sitä. Nuori avaa oven ja kaverukset tervehtivät ja vaihtavat kuulumisia eilisestä bileillasta. Paras kaveri pyytää kovasti houkutellen nuorta skippaamaan koulupäivän ja lähtemään kaupungille hengaillemaan.

STOP!

Lähteekö nuori kaupungille ja samalla skippaa koulupäivän?

Nuori hakee reppunsa, ja he lähtevät yhtä matkaa kylälle poistuen samalla lavalta.

On kulunut tunteja, ja nuori palaa takaisin kotiinsa. Häntä vastassa on huolestunut vanhempi, joka näyttää vihaiselta. He keskustelevat erittäin kiivaaseen sävyyn siitä, että Wilmassa on merkintä poissaolosta. Vanhempi heiluttaa kiivaasti sormeja ja mäkättää samalla. Nuori turhautuu ja murahtaa. Vanhempi kertoo nuorelle, että rangaistukseksi hän joutuu luopumaan kuukausirahastaan. Nuori kiroaa ja molemmat poistuvat kinastellen lavalta.

Nuori sanoo parhaalle kaverilleen menevänsä kouluun. Paras kaveri huokaisee, nyökyttää ja lähtee pois ovelta samalla poistuen lavalta. Nuori laittaa repun selkään ja lähtee kävelemään kouluun. Koulussa häntä vastaan kävelevät eiliset bilekaverit/koulukaverit ja kaikki tervehtivät toisiaan. He juttelevat eilisen illan kuulumisia keskenään, naureskelevat ja kävelevät samalla pois lavalta.

Koulun jälkeen nuori palaa kotiin ja kotona häntä odottaa vanhempi. Vanhempi kertoo nuorelle innoissaan, että nuorta on Wilmassa kehuttu, sillä harva oli tänään koulussa. Nuorta hymyilyttää vanhemman kehu. Vanhempi ja nuori poistuvat lavalta jutustellen.

NÄYTELMÄN LOPPUKOHTAUS

On kulunut pari kuukautta, ja nuori istuu sängyllä. Yhtäkkiä hän saa kännykkäänsä tekstiviestin. Nuoren suu lokahtaa auki, ja hän jää tujoittamaan kädessään olevaa kännykkää.

KESKUSTELUKYSYMYKSET

Ohjaaja voi tarvittaessa keksiä itse ryhmälle sopivia kysymyksiä

1. Mitä tekstiviestissä olisi voinut lukea? Mitkä asiat ovat siihen vaikuttaneet? (Olisiko nuori voinut tehdä jotain toisin?)
2. Millä keinoin sinä kieltäydyt, jos sinulle tarjotaan kannabista? Millä sanoilla kieltäytyisit?
3. Miten voit käsitellä esim. kannabiksesta kieltäytymisestä seuraavaa ivailua ja syrjintää?
4. Mitä kaikkea kotibileissä voisi tapahtua?
5. Miten voisit asiallisesti kieltäytyä vieraan ehdotuksista? (Mieti myös ihailijan näkökulmasta, seksuaalioikeudet...)
6. Mitä syitä koulusta pinnaamiseen voi olla jos sitä alkaa tapahtua usein? Mitä sitten, kenen puoleen voi kääntyä?
7. Mitkä fiilikset sinulle jäi harjoituksesta? Miltä tuntui esittää roolia?

PELAAMINEN-NÄYTELMÄ

Roolit:

- Nuori (päähenkilö)
- Paras kaveri
- Vanhempi
- Nuorisoyoukko (n. 3–5 henkilöä)
- Kaupan myyjä/ohikulkija (voi olla myös kaksi eri roolia)
- Vartija
- Poliisit (2 henkilöä)

1. KOHTAUS

(nuori, paras kaveri)

On keskiviikko-ilta ja nuori ja hänen paras kaverinsa ovat pelaamassa pleikkari nelosella GTA:ta. He näppäilevät peliohjaimiaan erittäin innolla keskittyen täysin peliin. Kello lähenee puoli kymmentä ja kaveri sanoo alkavansa tehdä lähtöä kotiin. Nuori houkuttelee hetken kaveriaan tulemaan nettiin pelaamaan, kunhan tämä on päässyt kotiinsa. Kaveri kieltäytyy ja sanoo, että häntä jo väsyttää. Paras kaveri lähtee kotiin poistuen lavalta. Nuori istuu edelleen tietokoneensa luona ja on mietteliään näköinen.

STOP!

Jatkaako nuori pelaamista?

Nuori päättää jäädä pelaamaan koneelle ja jatkaa innokkaana pelin pelaamista. Hän hörppii samalla muutaman energijuoman. Aika kuluu huomaamatta. Nuori katsoo kelloaan ja huomaa sen olevan jo 4.30. "Oho", hän tokaisee. Siinä vaiheessa hän sammuttaa koneen, kömpii sänkyynsä ja yrittää saada unen päästä kiinni. Nuori pyörii levottomasti sängyllään, mutta uni ei tule, koska energijuomat ovat virkistäneet nuorta niin, ettei häntä nukuta. Pian kello soi aamuherätyksen merkiksi ja nuori ärähtää. Viisarit näyttävät aikaa 7.30. Nuori sammuttaa kellon ärtyneenä ja kääntää väsyneenä kylkeään, koska ei jaksaa herätä.

Nuori käy vielä Facessa ja kommentoi muutaman kaverin julkaisua. Sitten hän sammuttaa koneen ja menee kömpien nukkumaan. Hän nukkuu kuorsaten levollisesti koko yön. Aamulla kello soi 7.30. Nuori haukottelee ja kömpii ylös sängystä venytellen. Sitten hän laahustaa silmät sikkurassa aamutoimiin.

2. KOHTAUS

(nuori, vanhempi, myyjä, vartija, poliisit, nuorisoyoukko)

On iltapäivä ja nuori juttelee vanhempansa kanssa. Hän haluaisi ostaa Conversen tennarit. Vanhempi kieltäytyy ja vetoaa rahapulaan. Vanhempi esittelee innokkaana nuorelle ostamiaan kopiotennareita. Nuori hermostuneena huutaa päin naamaa vanhemmalleen, etteivät ne kelpaa. Nuori huutaa, että hän joutuu naurunalaiseksi, jos hän tuollaiset laittaa jalkaansa. Vanhempi sanoo päättäväisesti, ettei aio antaa rahaa monta sataa maksaviin tennareihin vain siksi, että ne ovat nyt muotia. Nuori ottaa murahtaen tennarit vanhemman kädestä, vetäisee ne jalkaansa, ja painuu ovet paukkuun äkäisenä ulos. Vanhempi poistuu huokaisten lavalta.

(Kohtaus ulkona) Nuoren kävellessä ulkona hän kohtaa nuorisoporukan, joka alkaa osoitella ja ilkkua hänen vaatteitaan. Nuori menee hartiat kyyryssä porukan ohi. Samalla hänen kännykkänsä alkaa piipata tulevien tekstiviestien ja WhatsApp-viestien merkiksi. Nuori katsoo kännykkäänsä. Viestit ovat täynnä ivailuja hänen ulkonäöstään. Tuskastuneena nuori tunkee puhelimensa syvälle taskuunsa. Yhtäkkiä nuori huomaa nuorisovaateliikkeen ja menee liikkeeseen sisään. Myyjä tulee heti palvelualttiina kysymään voiko olla avuksi. Nuori vastaa, että hän ensin vain katselee. Nuori kiertelee ja katselee, ja hetken kierreltyään nuori päättää kokeilla löytämiään uusia farkkuja ja tennareita. Hän pukee vaatteet päälleen. Nuori huomaa liikkeen myyjän järjestellevän keskittyneesti hyllyjä liikkeen toisessa päässä.

STOP!

Varastaako nuori päällään olevat vaatteet?

Nuori juoksee kiireesti ovesta ulos ja hälytykset pärähtävät soimaan. Liikkeen edessä ollut vartija lähtee hänen peräänsä ja nappaa hänet napakasti kiinni ja taluttaa takaisin liikkeeseen. Vihainen myyjä soittaa poliisin paikalle, joka saapuukin pian. Poliisit ottavat nuoren tiedot ylös ja soittavat nuoren vanhemman paikalle. Vanhempi saapuu paikalle ja kyselee itkunsekaisesti mikä sai nuoren toimimaan näin. Nuori on nolona, eikä saa sanaa suustaan. Hän riisuu varastetut vaatteet ja ojentaa maahan katsoen ne myyjälle. Poliisit kertovat ottavansa yhteyttä vielä lastensuojeluun, josta ollaan yhteydessä nuoren vanhempiin. Nuoresta jää myös merkintä poliisin kirjoihin. Vanhempi ja nuori poistuvat kaupasta. Kaupan ulkopuolella nuori lähtee eri suuntaan kuin vanhempansa noituen mielessään elämäänsä.

Nuori riisuu kokeilemansa vaatteet ja lähtee kaupasta. Oven ulkopuolella hän näkee kierroksella olevan vartijan, ja he tervehtivät toisiaan nyökkäämällä. Nuori huokaisee helpottuneena ja miettii mitä olisi tapahtunut, jos hän olisi varastanut vaatteet. Kävellessään kotiin hän näkee poliisipartion ajavan kiireellä ohi. Nuoren mieleen tulee, että poliisit olisivat voineet tulla pidättämään häntä, jos hän olisi varastanut liikkeessä kokeilemansa vaatteet. Nuori kävelee kotiinsa samalla poistuen lavalta.

3. KOHTAUS

(nuori, vanhempi, nuorisoyoukko, ohikulkija)

63(78)

Seuraavana aamuna nuori on juuri lähtenyt kävelemään kouluun. Yhtäkkiä häntä vastaan tulee sama remuava nuorisoyoukko, joka huuteli häneen peräänsä ja lähetteli viestejä. Porukka piirittää nuoren ja alkaa haukkua ja tönä häntä. Nuori suojaa itseään ja yrittää murtautua ringistä ulos. Ohikulkija huomaa tilanteen, ärähtää äkäisesti nuorisoyoukolle nyrkkiä heiluttaen. Nuori pääsee pakenemaan. Kännykkä hälyttää kuitenkin heti saapuvien viestien merkiksi. Nuori kiroaa. Hän päättää kävellä takaisin kotiin päin.

STOP!

Kertooko nuori vanhemmalleen kiusaamisesta?

Nuori menee kotiin ja astuu keittiöön missä vanhempi on. Hän näyttää vanhemmalleen tekstiviestit ja kertoo kotimatalla sattuneesta välikohtauksesta. Vanhempi kauhistuu ja hermostuu. Seuraavaksi vanhempi soittaa hätäantyneenä nuoren opettajalle, joka pyytää vanhempaa ja nuorta tulemaan käymään koululla. Vanhempi kertoo nuorelle että asiasta järjestetään koululla palaveri. Molemmat poistuvat palaveriin samalla lavalta poistuen.

(Kohtaus kotona) Hetken päästä nuori ja vanhempi palaavat kotiin. Vanhempi on tyytyväinen, sillä hänen mielestään palaveri oli antoisa. Myös nuori näyttää huojentuneelta. Ovikello soi. Nuori menee avaamaan oven, jonka takana on nuorisoyoukko. He pyytävät nuorelta anteeksi. Nuori ja nuorisoyoukko lyövät kättä päälle sovinnon merkiksi ja nuorisoyoukko lähtee pois ovelta samalla lavalta poistuen.

Nuori poistaa viestit kännykstänsä, mutta niitä tulee koko ajan lisää. Hän kurkistaa kotinsa ikkunasta onko vanhempi jo lähtenyt töihin. Onneksi on jo lähtenyt, sillä nuori ei tosiaankaan halua enää mennä kouluun. Hän kävelee huoneeseensa ja lyyhistyy ahdistuneena lattialle. Hän tuntee kuinka hänen itsetuntonsa murenee, eikä hän halua liikkua kotoaan enää minnekään. Nuori ottaa peliohjaimen käteensä ja alkaa raivoissaan pelaamaan tietokonepelejä.

Viikkojen kuluttua vanhempi tulee nuoren huoneeseen. Hän kysyy nuorelta äkäisenä mitä tarkoittaa, että Wilmassa on viestejä, ettei nuori ole käynyt koulussa viikkokausiin. Vanhempi huutaa nuorelle, että eikö tämä tajua mitä tämä tarkoittaa. Hän raivoaa, että nuoren arvosanat tipahtavat ja on entistä hankalampaa päästä jatkokoulutukseen. Nuori huutaa raivokkaasti takaisin, ettei välitä. Vanhempi yrittää kysellä, mikä nuorta vaivaa. Nuori haistattelee vanhemmalleen ja käskee tämän häipymään hänen huoneestaan. Nuori paistaa oven kiinni vanhemman jäljessä ja hautaa kasvonsa käsiinsä.

NÄYTELMÄN LOPPUKOHTAUS

On kesä. Nuori pitelee kädessään postista saamaansa kirjekuorta. Hän avaa sen, tuijottaa sitä ja vajoaa sängylleen istumaan.

KESKUSTELUKYSYMYKSET

Ohjaaja voi tarvittaessa keksiä itse ryhmälle sopivia kysymyksiä.

1. Miltä tuntui näytellä roolia?
2. Mitä kirjeessä voisi lukea? (opiskelupaikka, ilmoitus lastensuojelusta, kutsu kärejille...)
3. Mitä vaikutuksia pitkään jatkuvalla valvomisella on elämään?
4. Miten nuorisojoukon ilkkumiseen kannattaisi suhtautua?
5. Mitä tapahtuu kun alle 18-vuotias jää kiinni vaikka myymälävarkauksesta?
6. Mitä vaikutuksia kiusatuksi tulemisella on ihmiseen?
7. Miten voit itse vaikuttaa kiusaamiseen?
8. Jos näet kiusaamista miten reagoit?
9. Kuinka netti/kännykkäkiusaamista voidaan estää?

Liite 3: Rahankäyttö-näytelmä

RAHANKÄYTTÖ-NÄYTELMÄ

Roolit:

- Nuori (päähenkilö)
- Paras kaveri
- Koulukaverit (noin 3 nuorta)
- Täysi-ikäinen kaveri
- Vanha kaveri

1. KOHTAUS

(nuori, paras kaveri, koulukaverit)

On tavallinen perjantain koulupäivä ja lounasaika lähenee. Kaikki istuvat luokassa ja ovat nälkäisen näköisiä. Luokassa alkaa käydä kova supina, että ruokalassa on taas samaa ällöä mössöruokaa. Kaikki supisevat kovaan ääneen, käytäisiinkö läheisestä marketista ostamassa mässyt ällön mössöruoan sijaan.

Nuoren paras kaveri taivuttelee nuorta lähtemään kanssaan ostamaan sipsiä ja limsaa marketista. Paras kaveri tönii ja tökkii nuorta ja yrittää kaikin tavoin saada nuorta mukaan markettiin. Nuori miettii mielessään leukaansa raapien, että kouluruoalla nälkä pysyisi kauemmin poissa ja rahaakin säästyisi.

STOP!

Lähtekö nuori markettiin mässyostoksille?

Nuori suostuu pyyntöön ja koko luokka lähtee isona porukkana kävellen markettiin kuola valuen ja sipsipussin kiilto silmissä.

(Kohtaus kaupassa) Kaupassa kaikki ostavat karkkia, sipsiä, limsaa ja energiajuomia. Nuori himoitsee kädessään olevaa karkkipussia ja energiajuomaa. Ne maksavat yhteensä 4,50 €. Nuori on miettiväisen näköinen, sillä ostokset ostaessaan hänelle ei jäisi enää paljoa rahaa. Nuori kuitenkin päättää ostaa tuotteet, ja koko porukka lähtee yhdessä takaisin kouluun mässyttäen isoon ääneen herkkuja.

(Kohtaus takaisin koulussa) Kaikki istuvat luokassa ja naureskelevat ja juttelevat. Nuoren maha alkaa kumia kovaan ääneen, ja nuori pitelee kovasti kumivaa vatsaansa. Hän alkaa haukotella, eikä meinaa pysyä hereillä tunnilla.

Nuori kieltäytyy kauppareissusta ja pyytää parasta kaveria tulemaan hänen kanssaan syömään ruokalaan. Paras kaveri suostuu, ja he lähtevät ruokalaan, kun muu porukka lähtee kauppaan nuoren ja parhaan kaverin nössöksi haukkuen samalla lavalta poistuen. Nuori ja paras kaveri pitelevät tarjottimia, lastaavat lautaselleen suurella kauhalla annoksen kasviksia, lihaa ja perunaa. Juoma-automaatista he ottavat maitoa. Nuori ja paras kaveri istuvat alas ja alkavat syödä suurella ruokahalulla kaksin käsin ruokaa. Ruokailun lomassa nuoret jutustelevat viikonlopun suunnitelmista ja tulevista kokeista. Nuori ja paras kaveri ihmettelevät, miten muilla kauppaan menijöillä riittää raha mässyostoksiin. Nuori ja paras kaveri palaavat luokkaan istumaan ja he ovat erittäin virkeitä ja aktiivisia tunnilla.

2. KOHTAUS

(nuori, paras kaveri, koulukaverit, täysi-ikäinen kaveri)

Kello soi koulun loppumisen merkiksi ja kaikki huutavat "jee!" Luokkakaverit päättävät lähteä ostoskeskukseen pyörimään. Nuori haluaisi lähteä myös ja pyytää parasta kaveria mukaan. Paras kaveri kieltäytyy vedoten läksyjen tekoon ja lähtee kotiin samalla poistuen lavalta. Nuori ja koulukaverit alkavat pyöräillä hurjaa vauhtia ostoskeskukseen. (Kohtaus ostoskeskuksessa) Ostoskeskuksessa nuorta ja luokkakavereita vastaan kävelee täysi-ikäinen kaveri. Nuori ja luokkakaverit tervehtivät täysi-ikäistä ja he kyselevät kuulumisia toisiltaan. Yhtäkkiä koko porukka huomaa kaupassa alennuksessa olevia konsolipelejä ja ihailevat niitä ääneen. Nuori ja koulukaverit kaivelevat taskujaan ikään kuin rahaa etsiäkseen, muttei heillä ole tarpeeksi rahaa pelien ostoon. He huokaisevat pettyneenä. Koulukaverit naljailevat ja vihjailevat nuorelle, että hänellä on varmasti paljon rahaa kun vanhemmat ovat rikkaita. Tästä nuori nolostuu ja kertoo, että saa rahaa vanhemmiltaan vain tarpeeseen. Nuori miettii hetken mielessään päättään raapien, kuinka pääsisi ryhmässä parempaan suosioon. Kesken kaiken täysi-ikäinen nuori kysyy leveillen muilta, ovatko he kuulleet pikavipeistä. Täysi-ikäinen kehuu, kuinka sieltä saa rahaa heti kun sitä tarvitsee. Nuori ottaa kännykkänsä esiin ja etsii puhelimellaan nopeasti tietoa pikavipeistä. Hän huokaisee pettyneenä, kun nettisivulla kerrotaan pikavippien olevan sallittuja vain 18-vuotta täyttäneille. Täysi-ikäinen tulee nuoren luo, työntää tämän syrjään ja sipittää nuorelle, että tarjoutuu ottamaan pikavipin nuoren puolesta. Nuori on ihmeissään.

STOP!

Pyytääkö nuori täysi-ikäistä ottamaan puolestaan pikavipin jotta hän pääsisi porukan suosioon?

Nuori ja täysi-ikäinen kaveri menevät porukasta sivuun ja sopivat suusanallisesti että otetaan 100 euron pikavippi ja että nuori maksaa sen takaisin ensi viikolla. Täysi-ikäinen kaveri näppäilee hetkisen puhelintaan ja saa pian tiedon, että rahat ovat tilillä. Yhdessä he kävelevät lähimmälle pankkiautomaatille josta täysi-ikäinen nostaa rahat ja antaa ne nuorelle. Nuori on silminnähdnen iloinen rahoista ja alkaa esitellä niitä näyttävästi luokkakavereille. Luokkakaverit riehaantuvat ja alkavat miettiä mitä kaikkea he voisivat rahoilla ostaa viikonloppua varten. Kaikki menevät kauppaan ja nuori ottaa ostoskorin. Luokkakaverit alkavat haalia kaksin käsin koriin hyllyiltä tavaraa. Nuori on kauhistunut tavarain määräästä, mutta paineen alla tarjoutuu ostamaan kaikki koriin haalitut tavarat. Nuori pakkaa tavarat reppuun, ja koko porukka lähtee ostoskeskuksesta suureen ääneen iloiten samalla lavalta poistuen.

Täysi-ikäinen nuori houkuttelee nuorta pikavipeistä. Nuori on alkamassa innostua ottamaan täysi-ikäisen tarjouksen vastaan, kunnes täysi-ikäinen ja kertoo tutuistaan, jotka ovat joutuneet isoihin vaikeuksiin pikavippien ja niiden korkeiden korkojen takia. Nuori on hämmästynyt. Täysi-ikäinen kertoo myös, että samainen tuttu on menettänyt luottotietonsa ja joutunut ulosottoon. Nuori nielaisee kovaan ääneen järkytyksestä, mitä pikavipeistä voi seurata. Nuori kävelee täysi-ikäisen nuoren luota pois ja liittyy kaveriporukkaan ihastelemaan erilaisia marketissa olevia tavaroita. Nuori ei kuitenkaan osta mitään, sillä hänellä ei ole rahaa. Siitä hän on vähän harmissaan. Kaikki kävelevät pois ostoskeskuksesta samalla poistuen lavalta.

3. KOHTAUS

(nuori, koulukaverit, vanha kaveri)

(Kohtaus koulukaverin luona) On ilta ja nuori on viettämässä aikaa luokkakavereidensa kanssa. He kuuntelevat musiikkia ja jammailevat sen tahtiin. Yhtäkkiä nuoren kännykkä alkaa soida ja hän vastaa siihen. Soittaja on nuoren vanha kaveri. He tervehtivät puhelimesta. Vanha kaveri pyytää nuorta pitkstä aikaa kiipeilemään kiipeilykeskukseen. Vanha kaveri kertoo, kuinka olisi hauska nähdä nuorta pitkstä aikaa. Nuorella ja vanhalla kaverilla on taustallaan samainen kiipeily-harrastus. Nuori sanoo ääneen puhelimeen, että kiipeily on kyllä mukavaa. Luokkakaverit kuulevat tämän ja käskevät nuorta lopettamaan puhelun. He kieltävät lähtemästä minnekään nössökiipeilemään. Nuori mulkkaa vihaisesti luokkakavereitaan.

STOP!

Vastaako nuori vanhan kaverinsa kutsuun ja lähtee kiipeilemään?

Nuori sopii puhelimesta vanhan kaverinsa kanssa, että he tapaavat kohta kiipeilykeskuksella ja lopettavat puhelun. Nuori hyvästelee nuorisoporukan ja lähtee pyöräilemään kovaa vauhtia kiipeilykeskukselle. Luokkakaverit poistuvat lavalta.

(Kohtaus kiipeilykeskuksessa) Nuori ja vanha kaveri ovat iloisia nähdessään toisensa ja kättelevät toisiaan innokkaasti pitkstä aikaa! He menevät yhdessä kiipeilyseinälle, ja alkavat kiivetä pitkin seiniä nauraen. Kiipeilyn jälkeen kaverukset istahtavat maahan hyväntuulisina liikunnasta ja juovat ison hörpyn vettä. He ovat hetken hiljaa. Yhtäkkiä vanha kaveri kysyy nuorelta: "Mitä sulle kuuluu?"

Nuori sanoo puhelimeen "sori" ja katkaisee puhelun. Vanha kaveri toisessa päässä on surullinen katkaistusta puhelusta, ja löntystää pois lavalta surullisena. Nuori jää hengaillemaan luokkakavereiden kanssa ja he pelleilevät ja naureskelevat yhdessä. Nuoren puhelin pärisee jälleen ja hän katsoo puhelintaan. Tällä kertaa hän saa vanhemmiltaan tekstiviestin, että nuoren pitäisi tulla kotiin. Nuori tuhahtaa ja laittaa kännykkänsä takaisin taskuunsa. Nuori katsoo ihailen koulukavereitaan, sillä hän kokee kuuluvansa hyvin porukkaan. Koulukaverit näyttävät nuorelle peukkuja.

Ilta saapuu ja luokkakaverit ja nuori alkavat tehdä lähtöä kotiin. He hyvästelevät ja luokkakaverit poistuvat kotiinsa samalla lavalta poistuen. Nuoren kävellessä kotiin päin nuorta vastaan kävelee sattumalta vanha kaveri joka kutsui tätä kiipeilemään. He katsovat toisiaan. Yhtäkkiä vanha kaveri kysyy nuorelta: "Mitä sulle kuuluu?"

KESKUSTELUKYSYMYKSET

Ohjaaja voi tarvittaessa keksiä itse ryhmälle sopivia kysymyksiä.

1. Miltä tuntui näytellä roolia?
2. Mitä nuori vastaa vanhan kaverin kysymykseen? Mitkä asiat ovat nuoren vastaukseen vaikuttaneet? (Olisiko päähenkilö voinut tehdä jotain toisin?)
3. Mitä hyötyä on säännöllisestä ruokailurytmistä ja herkkujen syömisen välttämisestä? Millaista vaikutusta energiajuomien juomisella on kasvavalle nuorelle?
4. Miten voit kieltäytyä asioista, joihin kaveriporukka sinua painostaa?
5. Mitä mieltä olet rahan lainaamisesta kaverilta tai jopa pikavippifirmasta? Oletko törmännyt tilanteeseen jossa kaveri on pyytänyt sinua vipaamaan rahaa?
6. Mitä merkitystä harrastuksilla on sinulle?
7. Miten pidät yllä ystävyysuhteitasi? Mikä merkitys kavereilla ja ystävillä on elämääsi?

Näytelmän ohjaajan ohje

Olet saanut kunniatehtävän ohjata opinnäytetyönä tehtyä draamallista työmenetelmää! Työmenetelmä sisältää kolme näytelmää, jotka sinä, ohjaaja, tulet lukemaan ja ohjeistamaan. Näytelmä on tehty siten, ettei näyttelijä voi siihen ennalta valmistautua, vaan näyttelijän tulee toimia niin kuin näytelmässä kerrotaan. Osa ryhmästä osallistuu näytelmään esittämällä roolia ohjaajan antamien ohjeiden mukaisesti. Muut nuoret toimivat katsojina ja valintojen tekijöinä. Kaikki siis osallistuvat! Ohjaajan tehtävänä on kannustaa nuoria ilmaisuun ja ohjaajan kertomattyyli voi olla hyvinkin maalaileva ja eläytyvä. Ohjaaja on vastuussa näytelmän kulusta.

Katsojina toimivat nuoret osallistuvat näytelmään tekemällä näyttelijöiden puolesta valintoja, joita näytelmässä on kolme kappaletta. Tähän katsojilla on käytössään punaiset ja vihreät kortit. Punainen kortti tarkoittaa EI, vihreä kortti KYLLÄ. Katsojat pääsevät osalliseksi näytelmään tekemällä valinnat ja samalla vältetään se, ettei päähenkilö joudu naurunalaiseksi valinnoista. Ohjaaja painottaa, että näytelmässä ei ole vääriä valintoja, vaan kaikki vastaukset ovat sallittuja. Muista, että näytelmän onnistuminen ei ole pääasia, vaan sen jälkeen käytävä keskustelu. Pohdintakysymykset löytyvät kunkin näytelmän viimeiseltä sivulta.

- 1. Tunne työmenetelmäsi.** Ohjaaja tutustuu näytelmään ennen sen ohjaamista nuorille. Ohjaajan olisi hyvä tutustua näytelmissä oleviin teemoihin etukäteen, jolloin niistä keskusteleminen on sujuvampaa.
- 2. Roolien jakaminen.** Ensimmäiseksi ohjaajan tulee jakaa roolit. Kaikki eivät välttämättä halua/uskalla osallistua näytelmään. Ensimmäiseksi ohjaaja voi kysellä halukkaita esiintyjä, tai ryhmän ollessa tuttu esimerkiksi päärooliin voi ohjaaja ehdottaa nuorta, jonka arvelee siihen kykenevän. Tässä kohtaa tulee huomauttaa, että jokainen saa osallistua näytelmään, vaikkei roolia saisikaan. Rooleissa olevien vastuulla ei ole näytelmän kulku vaan ohjaaja kertoo mitä kulloinkin tulee tehdä. Ohjaajan tulee innostaa nuoria itseilmaisuun ja improvisaatioon. Varsinkin pääosan esittäjälle täytyy painottaa, että hän on näyttelijä, eikä esiinny omana persoonanaan. Tämä madaltaa kynnystä heittäytyä esiintymiseen. Kohtausten alussa on mainittu kohtauksessa esiintyvät roolit, jotta niitä näyttelevät henkilöt voivat valmistautua. Roolit eivät ole sukupuolisidonnaisia.
- 3. Näytelmän lukeminen.** On tärkeää, että ohjaajalla on mielessään koko ajan kuka esittää mitäkin roolia, jotta ohjeistus onnistuu. Ohjaaja voi esimerkiksi osoittaa tai katseella huomioida sitä henkilöä, jonka vuoro on toimia. Jotta näytelmän kulku pysyisi mielenkiintoisena, ohjaajalla on suuri vastuu elävöittää näytelmää äänenpainoillaan ja elekielillä. Esimerkiksi adjektiiveja painottamalla näytelmästä voi saada elävemmän. Ohjaajan tulee muistaa antaa näyttelijöille tarpeeksi aikaa ohjeen toteuttamiseen. Näytel-

missä on kohtauksia erilaissa paikoissa (esimerkiksi kaupassa ja koulussa), joista ei ohjaajan eikä näyttelijöiden kannata hämmästyä. Näyttelijät voivat kuvitella olevansa kyseisessä kohtauspaikassa.

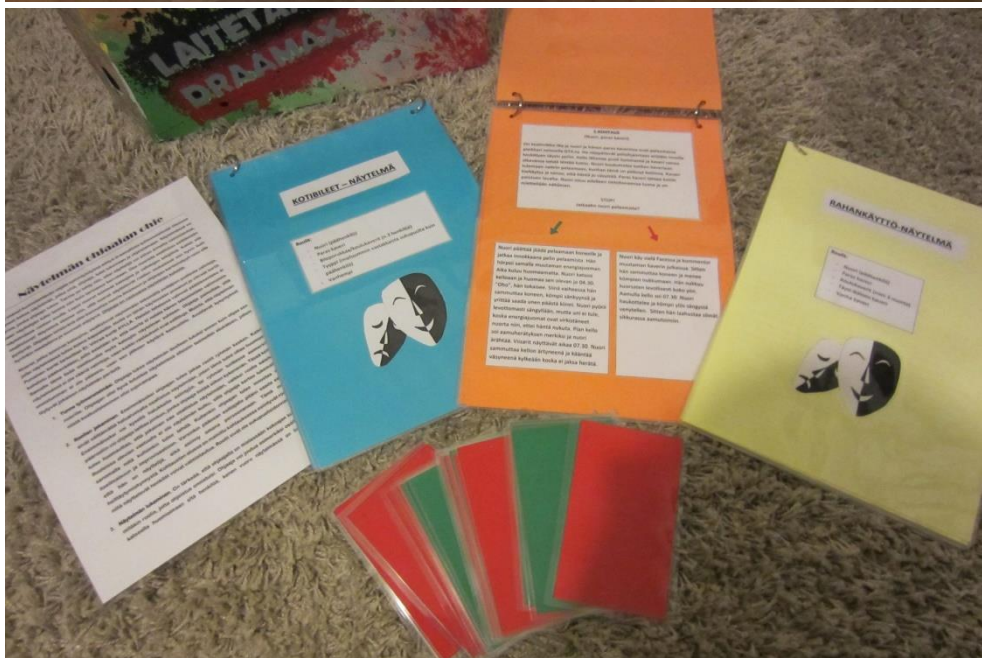
4. **Näytelmän valinnat.** Ohjaaja keskeyttää näytelmän valintatilanteessa. Näytelmässä nämä näkyvät STOP- merkinä. Ohjaaja sanoo ääneen STOP, jolloin koko joukko jää paikoilleen. Tällöin ohjaaja kertoo katsojille, että on valintatilanteen aika, ja kysyy kysymyksen STOP- kohdan jälkeen. Ohjaaja pyytää yleisöä tekemään valinnan kyllä- tai eikorteilla. Ohjaaja painottaa, ettei vääriä valintoja ole, vaan näytelmässä on turvallista kokeilla eri vaihtoehtoja. Valinnan jälkeen ohjaaja lukee valinnan mukaisen seurauksen ja jatkaa seuraavaan kohtaukseen.
5. **Komediallisuus.** Näytelmissä on kohtia, jotka voivat olla nuorten mielestä hankalia, jolloin niiden esittäminen voi olla helpointa humoristisesti, esimerkiksi vastakkaisen sukupuolen iskeminen. Ohjaajan tulee tällöin sallia humoristinen ylilyönti mutta olla tarkkana siitä, ettei tunnelma muutu ivalliseksi ketään kohtaan. Ohjaaja toimii esimerkkinä siitä kuinka toimitaan humoristisesti. Ohjaaja on aikuinen, joka uskaltaa nolata itsensä. Komediallisuus sallii sen, etteivät näytelmien kohtaukset välttämättä ole täysin realistisia.
6. **Kysymysten käsittely.** Näytelmän loputtua keskustellaan koko ryhmän kanssa näytelmän valintatilanteista pohdintakysymysten avulla. Näytelmä toimii pohjustuksena ja ajatusten herättäjänä keskustelulle. Näin nuoret ovat avoimempia keskustelulle. Valmiit kysymykset ovat ohjaajalle vain suuntaa antavia kysymyksiä. Ohjaaja voi itse muokata ja lisätä kysymyksiä ryhmän tarpeista riippuen. Keskustelun kulku voi myös herättää ohjaajassa lisäkysymysten tarvetta.
7. Ei ole oikeaa tai väärää tapaa näytellä, eikä oikeita tai vääriä vastauksia!

Antoisia näytelmähetkiä! ☺

Toivottaa: sosionomiopiskelijat Emilia, Päivi & Satu

Liite 5: Tuote

Liite 6: Palautelomake

Palautelomake

Yleisarvosana harjoituksesta _____

Arvosana sisällöistä _____

Oliko aihepiiri ja sisällöt mielestäsi ajankohtaisia?

Etenikö näytelmä mielestäsi jouhevasti?

Oliko asioista helpompi keskustella näytelmän jälkeen?

Olivatko roolit liian haastavia?

Olisiko tämä mielekäs tapa käsitellä asioita?

Tässä kohtaa sana on vapaa: kommentoi, kritisoi, kehu, piirrä...

KIITOS! 😊

Liite 7: Palautteen taulukointi

Toisen testauskerran palautteen taulukointi

Kysymys	Kyllä-vastauksia	Ei-vastauksia	En tiedä- vastauksia
Oliko aihepiiri ja sisällöt mielestäsi ajankohtaisia?	10	0	0
Etenikö näytelmä mielestäsi jouhevasti?	10	0	0
Oliko asioista helpompi keskustella näytelmän jälkeen?	4	5	1
Olivatko roolit liian haastavia?	1	8	1
Olisiko tämä mielekäs tapa käsitellä asioita?	8	0	2

Yleisarvosana harjoituksesta	keskiarvo 8,8
Arvosana sisällöistä	keskiarvo 8,5

Liite 8: Havainnointilomake

Havainnointilomake

Eteneekö näytelmä jouhevasti (kohtausten vaihtokohdat..)?

Kuinka aktiivisesti nuoret osallistuvat?

Uskaltavatko nuoret tehdä ”väärää” valintoja?

Miten nuoret lähtevät mukaan pohdintaan näytelmän jälkeen?

Miten ohjaaja onnistuu ohjauksessaan pelkkien ohjaajan ohjeiden varassa?

Sana vapaa, muut huomiot ja fiilikset

Liite 9: Havainnointilomakkeen analysointi

Havainnointilomakkeen analysointi

Alkuperäisilmaisuja havainnointilomakkeilta   Pelkistettyjä ilmaisuja   Alakategoria

<p>”... näytelmä eteni hieman hapuilevasti...”</p> <p>”...onko liikaa paikan vaihtoja?...”</p> <p>”...ohjaajan ohjattava nuoria, ”päähenkilö lavalle, muut pois....”</p> <p>”...nuoret näyttävät viihtyvän lavalla....”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - eteneminen hapuilevaa - liikaa paikan vaihtoja - ohjaajan ohjattava nuoria - nuoret viihtyivät 	<p>- jouhevuus</p>
<p>”...erittäin aktiivisesti...”</p> <p>”...toive, että pidempi...”</p> <p>”...isommat roolit kavereille...”</p> <p>”...keksivät hyvin omia vuoroja...”</p> <p>”...roolien jako aika helppoa...”</p> <p>”...innokkuutta...”</p> <p>”...roolijako hieman haastavaa...”</p> <p>”...olisiko roolijako helpompaa arpomalla?...”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - roolienjako haastavaa - aktiivisia nuoria - laajemmat roolit 	<p>- roolitus</p>
<p>”...onko ihailija liian nolo?...”</p> <p>”...kaikki vastaavat kyllä...”</p> <p>”...nuoret kokevat tutuiksi tilanteet...”</p> <p>”...nuoret uskaltavat tehdä väärää valintoja...”</p> <p>”...auttaa, että valinnat tekee muut...”</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uskaltavat tehdä väärää valintoja - tilanteiden tuttuus - ulkopuoliset tekevät valinnan 	<p>- valinnat</p>

<p>"...levotonta..."</p> <p>"...sanotaan, mitä ohjaaja haluaa kuulla..."</p> <p>"...läpällä..."</p> <p>"...hyviä kommentteja ja ajatuksia..."</p> <p>"...osa ei kommentoi mitään..."</p> <p>"...hyviä pohdintoja..."</p> <p>"...moni osallistuu..."</p> <p>"...hiljaiset kuunteli tai oli kännykällä..."</p> <p>"...hyvä yhteishenki..."</p> <p>"...osa porukasta pohtii hyvin, osa kuuntelee..."</p> <p>"...kaikki eivät uskalla sanoa mitään..."</p>	<ul style="list-style-type: none"> - aktiivinen ja syvällinen osallistuminen - osa passiivisia - ei oteta tosissaan - miellyttämisen halu 	<p>- osallisuus</p>
<p>"...ohjaus rauhallista ja johdonmukaista..."</p> <p>"...erittäin hyvin..."</p> <p>"...luonteva ohjaus kohtauksesta toiseen..."</p> <p>"...osasi hyvin luovia..."</p> <p>"...osaa tehdä johdattelevia kysymyksiä..."</p> <p>"...osaa kysymyksissä hyvin "lypsää"..."</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ohjaus luontevaa ja luovaa - johdattelevat kysymykset 	<p>- ohjaus</p>
<p>"...pitäisikö ohjaajan sanoa alussa ymmärrettävämmin ohjeet?..."</p> <p>"...hihittelyä..."</p> <p>"...vanhemmalle paremmat ohjeet..."</p> <p>"...myös ihailijan voisi mainita alussa lavalle..."</p> <p>"...ryhmän tulee olla tuttu..."</p> <p>"...osa jännitti..."</p>	<ul style="list-style-type: none"> - malttia alkuohjeistukseen - roolien täsmennys - tuttu ryhmä - jännittäminen 	<p>- ryhädynamiikka</p>

